

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Zážitkový program polytechnické výchovy pro děti předškolního věku

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Martina Ryklová**
Vedoucí práce: MgA. Ivana Honsnejmanová

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina Ryklová**
Osobní číslo: **P15000153**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Zážitkový program polytechnické výchovy pro děti předškolního věku.**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle:

vytvoření, realizace a zhodnocení zážitkového programu zaměřeného na polytechnickou výchovu pro děti předškolního věku

Požadavky:

studium literatury

aktivní konzultace

čerpání z internetových zdrojů

seznámení se skupinou dětí před sestavením programu

vytvoření a realizace programu

Metody:

pozorování

rozhovory

reflexe

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

MIŠURCOVÁ, Věra, Viktor FIXL a Jiří FIŠER. Hra a hračka v životě dítěte. 1. vyd. Praha: SPN, 1980. Knihy pro rodiče.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana (ed.). Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí: dítě a jeho psychika - poznávací schopnosti a funkce. Praha: Raabe, c2014. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-163-2.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. Polytechnické činnosti v předškolním vzdělávání. 1. vydání. Praha: Raabe, 2015. ISBN 978-80-7496-194-6.

PIAGET, Jean a Bärbel INHELDER. Psychologie dítěte. Vyd. 6., V této edici 1. Přeložil Eva VYSKOČILOVÁ. Praha: Portál, 2014. Klasici. ISBN 978-80-262-0691-0.

ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

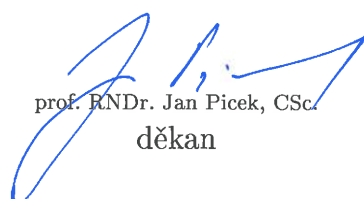
Vedoucí bakalářské práce:

MgA. Ivana Honsnejmanová

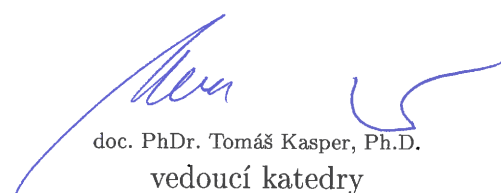
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **18. prosince 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 10. ledna 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 25.4.2018

Podpis:

Poděkování

Chtěla bych poděkovat *MgA. Ivaně Honsnejmanové* za cenné rady, konzultace a impulzy, které napomohly k napsání této práce. Děkuji také mateřské škole ŠkaTULka za možnost realizace programu, poskytnutí pomůcek a prostor. V neposlední radě velké poděkování patří nejbližším za jejich podporu a trpělivost.

Anotace

Bakalářská práce představuje zážitkový program polytechnické výchovy pro děti předškolního věku. Děti jsou nenásilnou formou vedeny k tomu, aby si samy, dle vlastního nákresu navrhly a vyrobily vlastní hračku, která ztvárňuje jejich představu.

V teoretické části se zabývá charakteristikou hračky a hry, jejím historickým vývojem a autory, kteří hračku ovlivnili. V této části také autor čtenáře seznámí s vývojovými specifiky, termínem polytechnická a zážitková pedagogika.

Tématem praktické části je pak již samotný návrh a realizace programu, společně s cíli a motivačními prostředky. Během programu je kladen důraz na individualitu, respektování svého okolí, realizování vlastních fantazijních představ a využití kreativity.

KLÍČOVÁ SLOVA: zážitek, hra, hračka, polytechnická výchova, návrh, fantazie, kreativita, individualita,

Anotation

This bachelor thesis introduce you an experience program of polytechnical education for preschool children. Children are trying to design and built their own toy, with cooperation of their mind.

Theoretic part includes the characteristic of toys and games, their historic progress and authors which were infuenced the world of toys. In this part the author also describe you a developmental specifics, polytechnic terms and term of experience and enjoyment pedagogy.

In practic part is describe whole program in each lesson and his aims and motivation resources. Program is focused for individuality od each children, respecting of their environs and realization their own fantasy and using a bit of creativity.

KEYWORDS: enjoyment, game, toy, polytechnic education, design, fantasy, creativity, individuality

Obsah

1. Význam hry a hračky v životě předškolního dítěte	10
1.1 Volba a využití hračky	11
1.2 Hra a její druhy	12
<i>1.1.1 Didaktická hra.....</i>	<i>13</i>
<i>1.1.2 Senzorická hra.....</i>	<i>13</i>
<i>1.1.3 Pohybová hra.....</i>	<i>13</i>
<i>1.1.4 Konstruktivní hra</i>	<i>14</i>
1.3 Hra dětí v mateřské škole	14
2. Hračka.....	16
2.1 Vztah hry a hračky	16
2.2 Požadavky na hračku	16
<i>2.2.1 Pedagogický požadavek.....</i>	<i>17</i>
<i>2.2.2 Hygienický požadavek.....</i>	<i>17</i>
<i>2.2.3 Estetický požadavek.....</i>	<i>17</i>
2.3 Historický vývoj hraček	18
<i>2.3.1 Lidová hračka.....</i>	<i>20</i>
3. Vývojová specifika předškolního věku.....	22
3.1 Vývoj základních schopností a dovedností.....	22
3.2 Kognitivní vývoj.....	24
3.3 Emoční vývoj a socializace.....	25
4. Vybraní pedagogové a jejich pohled a přínos v oblasti hraček	27
4.1 Rudolf Steiner	27
<i>4.1.1 Waldorfská pedagogika.....</i>	<i>27</i>
4.2 Maria Montessori	29
<i>4.2.1 Montessori pedagogika</i>	<i>30</i>
<i>4.2.2 Materiál Marie Montessori.....</i>	<i>31</i>
4.3 Friedrich Wilhelm August Fröbel.....	32
<i>4.3.1 Fröbelovy dárky.....</i>	<i>33</i>
5. Vymezení pojmu zážitková/prožitková pedagogika	34
5.1 Zážitková pedagogika.....	34

5.2	Zážitek a prožitek	35
6.	Polytechnická výchova.....	36
6.1	Polytechnická výchova v mateřské škole.....	36
6.2	Metody, principy a obsah v polytechnickém vzdělávání.....	38
II.	Praktická část	39
7.	Charakteristika mateřské školy.....	39
7.1	Pozorování skupiny (charakteristika, potřeby, dovednosti).....	39
8.	Návrh programu zaměřeného na polytechnickou výchovu (rozvoj kreativity a tvořivosti) – výroba jednoduché hračky	41
8.1	Struktura lekce a cíle jednotlivých bodů programu.....	42
9.	Popis realizace programu	46
9.1	Lekce 1 – Seznamovací hodina	46
9.2	Lekce 2 – Moje nejoblíbenější hračka	49
9.3	Lekce 3 – Naše první vyrobená hračka	55
9.4	Lekce 4 – Jak se chovat k hračkám.....	62
9.5	Lekce 5 – Malí vystavovatelé	69
10.	Shrnutí programu	75
	Závěr	78
	Seznam použité literatury	80
	Seznam příloh.....	82

Úvod

„Hrou si mají děti cvičit mysl k jemnosti, pohyby k obratnosti a tělo ku zdraví.“

J. A. Komenský

Cílem této práce je navrhnout, zrealizovat a zhodnotit, zážitkový program polytechnické výchovy pro děti předškolního věku. Druhů hraček a materiálů, které dnes existují, je mnoho, ale do jaké míry se výrobci opravdu ohlíží na dnešní generaci, její představy, požadavky a sny?

Hra je činnost pro děti přirozená a nenásilná, a mělo by k ní být také tak přístupováno. Záměrem této práce je dát dětem svobodu, a možnost si vyrobit takovou hračku, kterou si sami navrhnou. Dětská fantazie je něco, co by mělo být podporováno a podněcováno. Soudobá společnost neustále něco předkládá a požaduje, ale kde je volnost a svoboda myšlení, či hledání vlastního řešení?

Právě předškolní věk je období takzvané zlaté hry. V tomto období nabývá hračka největšího významu a začíná více plnit i funkce didaktické. Hra by neexistovala bez hračky a naopak. Právě tyto dvě věci půjdou ruku v ruce celým zážitkovým programem, a budou se prolínat od začátku až do konce.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části se pokusím přiblížit význam hračky v předškolním období dítěte. Následně představím významné pedagogy, kteří svou pedagogickou činností významně přispěli přínosu v oblasti hračky. V závěru teoretické části předložím informace o polytechnické výchově jako takové.

Samotná praktická část se již zaměřuje na návrh a realizaci programu zaměřeného na polytechnickou výchovu. Před samotným programem je třeba nejprve poznat skupinu, ve které bude program realizován, a promyslet možné kroky k vytvoření poutavého programu pro danou skupinu. Program bude zakončen jeho realizací a ověřením jeho účelnosti a atraktivity skrze výstavu pro ostatní návštěvníky. Pro tuto práci budou použity metody rozhovoru, pozorování a reflexe.

Téma mé bakalářské práce jsem si vybrala na základě dlouhodobé praxe s dětmi předškolního věku se zájmem o jejich náplň dne, kde právě hra a hračka hraje neodmyslitelnou roli.

I. Teoretická část

1. Význam hry a hračky v životě předškolního dítěte

Pro předškolní dítě je hra činností nejvíce vyhledávanou a zároveň nejpřirozenější. Dítě se hrou nejen může učit a vzdělávat, ale také si skrze ni může řešit problémy, kterým v běžném životě nerozumí. Díky tomu může zapomenout, vyrovnat se s některými situacemi a získává další zkušenosti, které ho rozvíjí. (Svobodová 2010, s. 98)

V předškolním období si u dítěte můžeme častokrát povšimnout největšího rozvoje především v oblasti hry. Mnohdy také toto období bývá označováno jako zlatý věk hry. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 73). V pedagogickém slovníku (2013) je hra charakterizována takto: „*Forma činnosti, která se liší od práce a od učení. Člověk se hrou zabývá po celý život, avšak v předškolním věku má specifické postavení – je vůdčím typem činnosti. Hra má řadu aspektů: aspekt poznávací, emocionální, pohybový, motivační, tvořivostní, fantazijní, sociální, rekreační, diagnostický, terapeutický. Zahnuje dvojice, malé skupiny i velké skupiny. Existují hry, k jejichž provozování jsou nutné speciální pomůcky (hračky, herní pomůcky, sportovní náčiní, nástroje, přístroje). Většina her má podobu sociální interakce s explicitně formulovanými pravidly.*“

Hra má hned několik znaků, kterými je typická. Hra je aktivita nenásilná a svobodná. Nemůže být nucená a vykonávána příkazem. Ze hry získáváme osobní zkušenosti a hodnoty, nikoliv majetek hmotný. Hrou získáme vzpomínky a zkušenosti, které jsou pro náš život důležité a nepostradatelné. Hra je činností velmi nejistá. Nemůžeme znát její průběh ani závěr. Záleží na dětech, jak hru pojmu, pochopí a s jakým nasazením ji budou vykonávat, nebo jaké hračky k ní budou používat. Zároveň podléhá pravidlům, které stanovuje skupina a jsou platná po dobu hraní hry. Typickým dětským pravidlem je pravidlo „je to pouze jako“ nebo „domeček je když“ (Svobodová 2010, s. 99)

Předškolní dítě se formou hry nejen učí a objevuje dosud nepoznané, ale také se seznamuje nebo poznává své hranice a možnosti. Dochází ve větší míře k utváření vlastní identity a s ní spojenému sebehodnocení nebo sebezprosažení. Toto období bývá mnohem rozvinutější než předchozí období batolete. Velký vliv můžeme přikládat především nástupu do mateřské školky, novým kontaktům a s ním spojenému skupinovému hraní, které dítě rozvíjí po mnoha stránkách. Nejčastěji využívanými hrami bývají tzv. námětové hry, do kterých se dítě zapojuje a rozvíjí dle získaných zkušeností a rozhledu. V těchto

hrách jsou využívány především náměty z běžného života a věci jemu blízké nebo např. činnosti jako hry na rodinu, obchod, aj. Dospělý jedinec bývá častokrát využíván jako předem daný spoluhráč nebo jakási součást děje s pevným scénářem, tak aby vždy vhodně doplnil nebo zasáhl do děje a případně jej v některých případech i směřoval k úspěšnému vyznění. Může působit častokrát i jako motivační nebo poradní prvek. Nové prvky, které dítě ve hře či ke hře používá, již nyní může čerpat právě z nového okolí a prostředí, ve kterém se ocitlo. Stále je pro něj hlavním primárním prvkem rodina, která je místem bezpečí, zázemí, podpory a mnoha podnětů, ale v této době již dochází i k ovlivnění sekundárním, právě v podobě mateřské školy a s ní spojenými novými kontakty, se kterými je jedinec dostává do každodenního kontaktu. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 75)

Dítě se již nezaměřuje pouze na jeden hlavní prvek, ale svoji pozornost věnuje více detailům. Hra je tak bohatší, a je k ní potřeba i více podnětů a věcí. Jako příklad můžeme použít např. hru s panenkou, která je teď již doplněna o různé další rekvizity, jako je kočárek, vanička či hřebínek. Důležitý je také pocit opravdovosti, které v dítěti může podpořit například nějaký převlek nebo doplňky k dané hře. Je důležité tento pocit rozvíjet postupně a k oblíbené hračce doplňovat výbavu po částech. Dítě tak bude mít čas a prostor se s hračkami postupně sžít. Předškolní dítě se ke hračce chová dle vzoru rodičů. Sleduje a napodobuje jejich činnosti, chování, nebo reakce v běžném životě. Rodiče si velmi často ani neuvědomují jak jejich postoje, názory a reakce mohou mít radikální vliv na jejich potomka. V návaznosti na takové situace už hra s hračkou má nějaký záměr a není pouze bezmyšlenkovitá. Lze tedy velmi snadno rozpoznat děj využití hraček. (Elmanová 1964, s. 20)

1.1 Volba a využití hračky

Děti ke hře v tomto období nejraději využívají hračky s tematikou zvířat. Ta mohou být plastová nebo plyšová a častokrát provádí dítě hrou, životem, ale také mohou pro dítě sloužit například jako opora nebo pomocník, kterému se mohou svěřit, a můžou mu tak pomoci při zvládnání nových situací. Dítě má pocit živosti u jejich oblíbené hračky a učí se o ně starat a pečovat. Blízká rodina je velkou motivací a zdrojem, který upevňuje jejich prvotní návyky.

Předškolák přechází od hry, kdy si hraje sám, ke hře kolektivní, právě nástupem do mateřské školky. Dítě si rádo hraje se svými hračkami, ale později ho více lákají hračky

kamarádů a vrstevníků. Problémem někdy může být nenaučený návyk se dělit, půjčovat si hračky a neničit je. Hračky si tak děti někdy mezi sebou vezmou, aby je mohli vyzkoušet a hrát si s nimi. Nevnímají to však jako krádež, ale pouhou půjčku bez předešlého zeptání se. Toto se občas může vyskytovat u dětí, které vyrůstají bez sourozenců, nebo mají sourozence staršího věku. Někdy může trvat velmi dlouhou dobu, než se naučí základní pravidla. Sourozenci, kteří vyrůstají v úzkém vztahu a jsou si věkově blízko, mají již osvojená základní pravidla a v mateřské škole to pro ně není nic nového.

Mnoho pedagogů, či rodin si klade otázku: Jaká hračka je pro dítě vhodná? V tomto období jsou pro děti vhodné hračky, které dítěti umožňují napodobovat činnosti dospělých a zároveň jsou využitelné dle fantazie v různých situacích. Hračky, které jsou pro dítě vhodné, jsou ty, které naplňují složky společenské, intelektuální, smyslové a pohybové. Při výběru hračky by se mělo také dbát na materiál, ze kterého je vyrobený. Cena mnohdy nemusí hrát důležitou roli při výběru. Neplatí zde pravidlo: drahá hračka = kvalitnější a lepší. Krátkodobé hračky jako bývají panenky nebo autíčka, volíme v nižší cenové kategorii. Didaktické hračky volíme naopak v cenové kategorii vyšší. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 75)

Během vlastní praxe jsem zjistila, že mnoho rodičů se snaží svůj nedostatek času nahradit nepřeborným množstvím hraček, které svým dětem kupují. V dětech to spíše vyvolává to, že si hraček neváží, činnosti velmi často střídají a mnohdy hračky ničí. Často stačí hračka, která má více využití a dítě ji poznává a objevuje než krabice hraček, o kterých dítě neví, že je má.

1.2 Hra a její druhy

V tomto období Z. Helus popisuje zrod být někým (něčím) „jenom jako“. Díky své představivosti se dítě dokáže stát někým jiným, v jiném čase či prostoru. Dítě si je vědomo toho, že to není doopravdy, ale tato fantazie ho naplňuje. Dokáže se tak stát kýmkoliv si přeje a učí se tak novým rolím a pravidlům. Díky hře se dokáže vyrovnat i s různými psychickými frustracemi či deprivacemi, a právě hra a hračka mu je umožní lépe zvládnout. (Helus 2004, s. 203) Důležitá je nejen hračka, ale i samotná hra. Proto je důležité zmínit typy her využívaných v období předškolního věku.

1.1.1 Didaktická hra

Velmi časté jsou hry didaktické a s nimi spojené hádanky, které se v období docházení do mateřské školy vyskytují denně. Dnešní moderní doba nabízí mnoho interaktivních, vzdělávacích hraček, o kterých mnohdy ani rodiče neví, že jejich děti něčemu učí. Velmi podněcujícím mohou být také časopisy, které dětem rozvíjí rozhled a skrývají v sobě mnoho úkolů, hádanek, tipů, triků a například i výtvarných podkladů.

1.1.2 Senzorická hra

Senzorické podněty a později senzorická hra dítě provází od prvních dnů jeho života. Jde především o schopnosti smyslově-pohybové. Senzorická hra rozvíjí dítěti smysly, ale rozvíjí ho i v činnostech využitelných v období dospělosti.

Může jít o hru s využitím zrakových podnětu (barevné kostky), hmatových podnětů (práce s materiálem různého složení) nebo například o zvukové podněty (hra na dětská piána).

Zvuk tedy doprovází děti již od narození a zvukové podněty jsou tak pro něj důležité i během dalších období. Je důležité, aby dítě již během batolecího období mělo dostatek zvukově podněcujících hraček. V mateřské škole je dětmi velmi oblíbená hra s využitím Orffových nástrojů. Mělo by být dbáno na dodržování určitých pravidel a vzájemné souhry, vyvarování se pouze děláním rámusu. Důležitá je radost dítěte z hudby, jeho potěšení a budování kladného vztahu k ní. Mezi dětmi se těší oblibě například bubínek a xylofon. Mezi rodiči však již tak populární není, ale děti si hrou s ním procvičují sluch, výslovnost, ale i například jemnou motoriku. S hrou na nástroje taky úzce souvisí i hra se slovy. Již v batolecím věku jsou velmi oblíbené říkanky, počítadla, básničky a písničky. Děti rády poslouchají říkadla i několikrát za sebou, či vyžadují pouštění jedné písničky opakovaně. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 74)

Senzomotorické hry dále rozvíjí hru tvořivostní, která je stěžejní i pro program, který je představen v praktické části bakalářské práce. Dle psychologů je každá hra z části tvořivá, ale právě hry senzomotorické stimulují tvořivost nejvíce. (Nádvorníková 2014, s. 131)

1.1.3 Pohybová hra

S písničkou si dítě automaticky spojí pohyb, který je v předškolním období důležitý pro celkový rozvoj. V mateřské škole díky kamarádům a neustálým podnětům je dítě více

v pohybu, než je tomu například v rodinném prostředí. Ve většině her dítě uplatňuje mnoho tělovýchovných prostředků, jako jsou skoky, poskoky či běh nebo chůze. Hry mohou být doprovázeny hudbou, říkadly nebo s využitím různého náčiní.

1.1.4 Konstruktivní hra

Posledním druhem hry je hra konstruktivní a destruktivní. Stejně jako ostatní druhy hry, tak i tato prochází postupným vývojem a zdokonalováním. Jsou stále složitější a propracovanější. Z kopce z písku se stává najednou hrad, a z hromádky klacíku se stává dům pro zvířata. Konstruktivní hry lze rozvíjet v přírodě za pomoci písku, klacíku či jiných přírodnin, ale také pomocí kostek či různých stavebnic.

Právě kostky jsou v tomto období velmi často využívány, a i já sama je v praxi s oblibou často používám. Výrobci Lega před několika lety přišli s nabídkou stavebnic, Lego Duplo, které je určeno předškolním dětem. Tato stavebnice pomáhá dětem rozvíjet, má větší rozměry a je vyrobena v setech s různou tematikou. Především předškolní děti si dokážou s tímto legem vyhrát hodiny a díky velké rozmanitosti nedojde k jeho omrzení. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 74)

1.3 Hra dětí v mateřské škole

Hra se úzce váže na prostředí, ve kterém se dítě vyskytuje. Mateřská škola jakožto nové prostředí přináší dítěti do života nové podněty, pomůcky, hračky, ale také osoby v podobě učitelek. Hru a její úroveň neovlivňuje pouze mateřská škola a její vybavení, ale také složení a dynamika skupiny.

Dítě přichází do kontaktu s novými didaktickými pomůckami, které doposud v rodině nemělo. Vybírá si hračku dle svého požadavku bez ohledu na genderové rozdělení. Doma jsou hračky často kupovány dle pohlaví dítěte. V mateřské škole má možnost volby a také je v kontaktu s ostatními dětmi, které mu mohou ukázat, jak jinak si lze s hrou hrát, nebo co vše umí. Díky tomuto kontaktu se učí společné hře, komunikaci, přijímání rolí a pozic nebo argumentaci a vyjádření vlastního názoru.

Kromě nových vrstevníků a hraček se dítě dostává častěji do kontaktu s hrou didaktickou, která vede ke vzdělávacímu cíli. Učitel ji vybírá, aby skrze nenásilnou hru dosáhl zvolených cílů a požadavků, které musí během docházky dítě naplnit. Tato hra může být vedena přímo nebo nepřímo, skupinově či individuálně. V opozici didaktických

her stojí hra volná, kdy dítě samo volí, s čím si bude hrát a jakou hru si vybere. Postupně rozvíjí samo sebe a zjišťuje, co dokáže a co ne. Utváří si díky tomu svou osobnost a preferenci činností. (Průcha, Kořátková 2013, s. 106)

2. Hračka

2.1 Vztah hry a hračky

„Většina her potřebuje materiální předmět – hmotný předmět, ať již skutečnou věc z okolí dítěte, nebo předmět pro hru speciálně určený – hračku. Hračka jednak pomáhá dítěti vytvářet představované podmínky ve hře tím, že odráží v realistické nebo stylizované formě svět, v němž dítě žije, jednak motivuje jeho činnost tak, aby se v ní mohlo plně a všestranně projevit a využít. Hra s dobrou hračkou podněcuje fantazii dítěte a tvořivé myšlení, podporuje tělesný rozvoj a připravuje na společenský život s ostatními lidmi.“ (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 12)

Děti chtějí poznávat a objevovat svět, chtějí být jako dospělý, kteří jsou pro ně velkým vzorem a zároveň zdrojem nápadů. Chtějí dělat činnosti jako dospělí lidé, chtějí být stejně tak dobří a úspěšní. Snaží se dělat vše „jako“ oni, skrze věci jim nejpřirozenější, a to jsou hračky. Věci potřebné pro hru si děti vymyslí, využijí ty reálné nebo nahradí obyčejnou věc symboly, které připomínají danou věc, například krabička od sirek může být autíčko. Prostředkem pro hru může být, dá se říci, cokoliv.

Hračka je tedy prostředek hry, předmět, který utváří hru. Může být reálný, smyšlený nebo symbolický. Hračka může být také vyrobena přímo pro danou hru a k ní specifický využívána. Hračka skrze hru umožňuje dítěti poznávat okolí, druhé lidi, samo sebe, ale především vyvolává radost a příjemný pocit. (Jirásek, Vančurová, Havlínová 1990, s. 8)

2.2 Požadavky na hračku

V dnešní době, kdy se vše tak rychle vyvíjí a mění, je i na takové hračky potřeba klást veliký důraz vzhledem k jejich bezpečnosti a nezávadnosti. Bylo tedy nutné stanovit například pro evropský trh nějaká základní pravidla a normy. Normy jsou přísně sledovány a posuzovány. Přesné požadavky jsou k nalezení ve Směrnících o bezpečnosti hraček. Hračka a její kvalita se posuzuje například dle hledisek: věku dítěte, využití dětské fantazie, srozumitelnosti, velikosti, vhodnosti materiálu, tvaru a barvy a spoustu jiných kritérií. (Opravilová 2016, s. 84)

Požadavky na hru a hračku a její následné dělení by mělo být pouze orientační. Doba se vyvíjí neustále kupředu a každé dítě v ní vyžaduje něco jiného vzhledem k rychlosti jeho vývoje. Rodina i škola by se tak proto měla zamýšlet nad úrovní vývoje

dětí, jejich požadavky a individuálními potřebami. Mezi stejně starými dětmi může vzniknout i velký vývojový rozdíl. Pochopení a naslouchání dítěti může pomoci při výběru pomůcek a hraček, pro lepší rozvoj a přínos radosti. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 75).

Požadavky na hračku se dělí dle těchto nejznámějších požadavků:

2.2.1 Pedagogický požadavek

Sleduje účel hračky ve výchovně vzdělávacím systému. Jak motivuje zájem dítěte o činnost, jak podněcuje k dalším krokům. Důležité také je, jak na hračku dítě celkově reaguje a jak ji vnímá. (Leština 1978, s. 85)

Hračka (hra) by měla rozvíjet: vůli, city, povahové rysy, smyslové vnímání, poznání, motoriku, sociální vztahy, myšlení a řeč.

2.2.2 Hygienický požadavek

Děti v předškolním věku již tolik nezkoumají prostředí skrze ústa, ale přesto by hračka měla být vyrobena tak, aby neohrozila zdraví dítěte například jedovatými látkami. To, jestli je možné hračku očistit, také velmi ovlivňuje její životnost a působení v rodině dítěte. Děti hračky velmi často nosí s sebou na hřiště a ven, a proto je dobré, aby šlo lehce hračku vyčistit od případné špíny a bacilů. (Holécyová a kolektiv 1961, s. 296)

Hygienický požadavek se také zaměřuje na účinek barev při kontaktu dítěte například s pokožkou. Dále se jako důležitý faktor sleduje tvar hračky, ostré hrany, či možnosti vzniku poranění. Vlastnosti materiálu a jeho pevnost jsou také velmi důležitou složkou, na kterou se zaměřuje. Možnost dobrého očištění materiálu je pak naopak velmi kladnou vlastností hračky, především v nízkém věku dítěte.

Hygienické hledisko zkoumá mnoho odborníků a běžná populace je na případné kazy či nevhodné provedení častokrát upozorňována především médií. Je však na každém, kdo hračku pořizuje, ať je to již domácnost, školka, družina nebo jiné skupiny dětí vždy třeba zvážit, do jakého prostředí přesně hračka přijde a jaké podmínky pro hru tam jsou. Je rozdíl v hračce, která bude pouze v herně s kobercem a hračka, která bude dětmi přenášena například na hřiště. (Leština 1978, s. 85)

2.2.3 Estetický požadavek

Hračka probuzuje estetické citění dítěte, a proto je tento faktor velmi důležitý. Aby hračka dítě zaujala, musí ho zaujmout svou barvou, tvarem a celkovým vzhledem. Dítě

by mělo hračku vnímat jako určité dílo, skrze které se seznamuje s okolím. Hračka by tedy v dítěti měla probuzovat určité citění pro věc, skrze jejich reálnost a tím pro děti poutavý fakt. (Holécyová a kolektiv 1961, s. 297)

Estetický požadavek se zaměřuje na tvar hračky (výraznost, rozložení, promyšlení rozměrů). Zaměřuje se na celkovou promyšlenost barev, provedení a využití nových materiálů. Hračka na dítě působí a utváří jeho myšlení a fantazii, proto by měla být navržena a vyrobena vkusně, dle odpovídající doby a věku, pro který je určena. (Leština 1978, s. 85)

2.3 Historický vývoj hraček

Hračka je součástí společnosti od nepaměti. Archeologické vykopávky tuto skutečnost potvrzují, ale vzhledem k materiálu a malé uchovatelnosti hraček je mnoho úvah, jak se v jednotlivých obdobích hračka vlastně vyvíjela. Dokazuje se však, že některé hračky dělaly radost po několik generací, a i přesto neztrácely na oblibě, a tak byly předávány z generace na generaci. Vývoj hraček celkově poukazuje na vývoj nejen jich ale i lidí té doby. Hračka působí jako odraz kulturního rázu společnosti. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 9)

Již v **pravěku** měla hračka své místo jako přirozená potřeba, avšak pro nedostatek důkazů a její křehkost nejde její vývoj zcela sledovat. Pro každé období jejího vývoje je typické něco jiného. Tento fakt pro nás není nijak zvláštní vzhledem k době, ve které žijeme nyní a skoro každý týden je v módě nová, všemi dětmi chtěná hračka.

Tak jak se vyvíjela kultura a lidé v ní žijící se vyvíjela i hračka, dle potřeb, vkusu, zručnosti, ale hlavně dle dostupnosti materiálu. Nejstaršími hračkami považované za lidové je sada hliněného nádobí, které pochází z mladší doby kamenné. Další hračkou je keramické chrastítko různých tvarů, které pochází z rozhraní **doby bronzové a železné**. Chrastítko vzniká vypálením z hlíny a již je různě zdobené a vyryté na povrchu. (Leština 1978, s. 75)

Mezi první dobu, ze které se dochovalo více archeologických nálezů, je **starověký Egypt**. Hračky jsou již pohyblivější a připomínaly tehdejší život. Námětem byl třeba krokodýl, míč z papyru, nebo panáček třecí zrna na mouku. Dále pak byly nalezeny figurky vytesané do vápence, například ježek nebo ležící lev a takové panenky a panáčky

mohli sloužit jako hračka, nebo jako kultovní předměty. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 9)

Figurky, koně, jezdci a hračky se symbolikou kultovního významu pochází ze středomoří. Kresby na vázách a jiném nádobí nám říkají hodně o hračkách ve **starém Řecku**, kdy šlo o různé vozíky, hračky a pohyblivé loutky. Ve **starém Římě** šlo už více o hračky připomínající věci z domácnosti, jako jsou křesílka, postýlky, holubičky, nebo píšťalky. Mezi nejoblíbenější hračku středověku se nejspíše řadil turnajový koníček. (Leština 1978, s. 76)

Hračka a hra nebyla důležitá a významná jen pro děti, ale například v době **antického starověku** měla význam pro celou společnost. Tato přirozená činnost byla propojena s uctívání bohů a náboženstvím. Nejznámější jsou určitě olympijské hry a hry scénické, které byly vždy hrány v amfiteátru, který je pro toto období typický. Dle těchto her pak vznikaly pro pobavení hry další, například hry jezdecké, nebo třeba zápasy gladiátorů. Tyto hry nedokládají jen archeologické nálezy, ale literární díla filozofů Aristotela nebo Platóna. Hra byla více vyzdvihována jako činnost, skrze kterou se děti a mládež může učit, a začala se více rozvíjet v následujících staletích.

Později vznikaly hračky přibližující dětem dobu, ve které žili, ať už šlo o vojáčky, nebo nádobíčko pro holčičky. Hračky se lišily materiálem, a to dle toho, jestli hračka byla pro šlechtickou rodinu nebo pro rodinu venkovskou. Nové pojetí dětství v **18. století** změnilo hru i hračku. Do této doby bylo dětství uznávané pouze do sedmi let a pak se z dítěte musel stávat malý dospělý. Toto století přineslo pohled na odlišnosti a speciální potřeby dětí v tomto věku.

Hry a hračky vznikaly více promyšleně s větším záměrem a myšlenkou, jak by měla děti rozvíjet. Nejprve byly více využívány ve výchově a později ve vzdělání, ve kterém měl největší přínos Jan Ámos Komenský. Hračky získávaly svou funkci a stoupající nároky vedly ke stále novým myšlenkám, jak hračku rozvíjet a s jakými nápady přijít. Autoři hraček si uvědomují, že hračka má vliv na vývoj generace a utváření osobnosti dětí. Společnost více začíná využívat hraček a her i v oblasti dospělé populace. Zmizel předsudek, že si hrají pouze děti a společnost tak udělala další krok kupředu. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 10)

2.3.1 Lidová hračka

I u nás prošla hračka širokým vývojem a má významnou funkci dodnes. Uplatňuje se ve výchově i vzdělání, v rodinách chudých i bohatých. Hraček vzniklo nepřeberné množství za roky, co se vyrábí. Historie hraček se prolínala s různou kulturou žijící v té době a jde ruku v ruce až do současnosti.

V současnosti mohou děti vlastnit hračku, kterou má jiné dítě na druhém konci země, ale v době Jana Ámose Komenského měla hračka čistě lidovou tradici a byla tak uplatňována. Výchova dětí a jejich volný čas se více směřoval k lidové kultuře a lidové hře. Hračky byly vázány na lidovou tradici a stejně tak i hra. Šlo například o hry Tříkrálové, hry s ořechy, masopust a jiné.

Nejvíce zdrojů o naší lidové hračce máme z 18. století. Lidové hračky si vytvářely děti samotné nebo jejich okolí. Hračky byly tvořeny pro rodinu, známé, nebo například na prodej. Česká lidová hračka byla nejčastěji dřevěná, ta moravská pak hliněná. Z hlíny se nejčastěji vyrábělo dětské nádobíčko, které bylo kopií toho v kuchyni. Velmi populární byly postavičky zvířat a lidí. Kromě hraček z hlíny vnikly také hračky z těsta, a to především v chudších rodinách. Hračky byly zdobeny různými věcmi, které rodina měla poblíže. Šlo například o peříčka, provázky nebo kousky kůže. (Mišurcová a kol. 1980, s. 17)

Na našem území se hračka nejvíce rozvíjela na Hlinecku, kde bylo řemeslo s názvem hračkářství rozvinuto. Dále pak ještě ve Skašově u Nepomuku, kde ale přirozeně nevzniklo, hračkářství tam bylo přesunuto. Samozřejmě bylo mnoho dalších výrobců, ale právě tito byli mezi prvními a patřili k nejznámějším.

Z Hlinecka pocházely trumpetky, píšťalky, panenky, nádobíčko, vojáci, klarinety a plno dalšího, které bylo rozváženo do širokého okolí. Skašovské hračky byly velice podobné a svého času dokonce vystavené na Národopisné výstavě v Praze, odkud se odesílaly v celých kompletech i do Ameriky.

Hračky původně vznikaly jako unikáty a díla známých tvůrců. Postupem času se tyto hračky napodobovaly a s rozvíjející technikou jich vznikalo více a více. Postupy výroby a napodobeniny hraček se předávaly z generace na generaci, včetně tvarů, barev i pracovního postupu. S postupem rozvoje řemesel se rozvíjela i hračka. *„Lidové hračky pozdější jsou již vlastně průmyslové výrobky domácího průmyslu. Vidíme tu dokonalou*

dělní práce velkých pracovních kolektivů a specializaci v jednotlivých pracovních úkonech, kdy každý pracovník je zaměřen na určitý pracovní výkon.“

Hračky byly vyráběny velmi pečlivě, a to převážně ze smrkového dřeva. Barva na hračku byla nanášena v několika vrstvách a v závěru došlo k přelakování. Barvy na hračkách déle vydržely a byly mnohem kvalitnější, než je tomu v dnešní době. Typickými hračkami jsou například klovní slepičky, hadrová panenka Apolenka, frkačka, husar na koni a spousty dalších.

Průmyslová výroba v 19. století po mnoha stránkách ovlivnila výrobu hraček. Vznikly nové stroje a metody výroby. Cíl potěšit děti byl změněn na cíl získat velký zisk. Děti té doby měly blíže k lidové hračce, ale přesto se postupem času hračkářství a výroba stala utlačovanější. Hračky tedy více vyrábí stroje a z lidí tvořící hračky rukama se stávají umělci.

Vedle vzhledu a oblíbenosti hračky se lidé zamýšlí více nad stránkou psychologickou. Snažit se vrátit hračce její původní význam a záměr se opět lidé začali až poslední dobou. Tato snaha je u některých lidí do teď. Ve většině hraček se odráží doba a kultura, ve které vznikly. Hračka tak napomáhá utvářet určitou stránku dítěti o době a situaci, ve které žije. (Leština 1978, s. 82)

Lidová hračka byla původně jen užitková věc, až později se stala výchovným a vzdělávacím prostředkem. S postupným zvyšováním důrazu na estetičnost se zvyšoval i její vliv na okolní populaci. Dnes je považována za lidové výtvarné umění a jako kulturní doklad estetického cítění národa. Lidová hračka je propojena láskou k přírodě, národu a především dítěti. Ačkoliv se to nezdá, je hračka velkým zdrojem inspirace pro aktuální tvůrce hraček. Odráží tehdejší společnost, její myšlení, psychologii, vztahy, zážitky a zkušenosti generací, ze kterých lze čerpat i dnes. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 22)

3. Vývojová specifika předškolního věku

Období předškolního věku trvá od 3 do 6-7 let věku dítěte. Toto období není ukončeno věkem, ale nástupem dítěte do školy a jeho nové socializace. Konec tohoto období je v rozmezí dvou let, vzhledem k případnému odkladu školní docházky. (Vágnerová 2012, s. 173)

Jiní autoři uvádí předškolní věk jako období od narození (někdy i prenatální vývoj) až po nástup do školy. V tomto období dítě stihne mnohostranný a široký vývoj, a rodiče stihnou mnoho výchovných a sociálních kroků. Avšak na konci tohoto období vývojové potřeby u všech dětí nejsou na stejné úrovni. (Langmeier, Krejčířová 2006, s. 87)

Předškolní období je typické hledání své role ve světě a odlišení svého vztahu k okolí. Tomuto procesu velmi pomáhá dětská fantazie a představivost, která je prostředek ke zpracování informací, kdy uvažování není ještě v takové míře ovlivněno logikou. Úroveň fantazijních představ ovlivňuje povaha dítěte, ale také rodina a blízké okolí, ve kterém se vyskytuje. Představy jsou přizpůsobeny situacím, potřebám a prostředí, ve kterém dítě vystupuje. (Vágnerová 2012, s. 174)

Nové situace přicházejí například s nástupem do mateřské školy, která v tomto období hraje velkou roli a jak popisuje Langmeier je toto období „*věkem mateřské školy*“. Vágnerová toto období považuje za „*období hry*“. Vzhledem k tomu, že dítě v mateřské škole poznává nové lidi, ale i prostředí a hračky, jdou obě tvrzení v návaznosti na sobě. Společně mají zcela to, že v tomto období dítě připravují na nástup do školy a podněcují ho k dalšímu rozvoji. (Langmeier, Krejčířová 2006, s. 87)

3.1 Vývoj základních schopností a dovedností

Během minulého období se dítě naučilo v oblasti **motorického vývoje** chodit a pohybovat skoro stejně dobře jako dospělý. Narůstající obratnost mu pomůže jak v oblékání, tak v jiných sebeobslužných činnostech. Okolí od něj požaduje samostatné vykonávání a posiluje v něm smysl pro povinnost a podporuje jeho sebevědomí. (Helus 2004, s. 201)

Dítě má již ty nejzákladnější dovednosti osvojené a dochází k jejich nenápadnému zlepšování. Změny nejsou tedy tak viditelné jako v období batolete, ale přesto velmi

důležité z důvodu ovlivňování rolí a místa, které si dítě ve společnosti buduje. Obratnost může využít například během her, které jsou ve skupině předškolních dětí velmi důležité.

Obratnost, koordinaci a soběstačnost lze tedy shrnout pod pojem motorický vývoj. Rozvíjející motoriku dítě využívá při hrách, kdy lépe utíká, skáče, nebo umí hodit a chytit míč. Samostatnost a soběstačnost se posuzuje již při zápisu do školky, a během pobytu ve školce a režimu se stále zdokonaluje. Dítě se zvládne rychleji obléknout a učí se zavazovat tkaničky. Zručnost a motorika je přirozeně rozvíjena například při hrách s plastelínou, pískem, ale také při kresbě, která je v mateřských školách zařazována velmi často.

Kresba nerozvíjí jen jemnou motoriku dítěte, ale také rozumový růst a celkové pochopení proporcí při kresbě. Předškolní dítě tak dokáže dle předloh udělat záměrně směřovanou čáru, kruh, nebo jiné obrazce dle předlohy. Během docházení do mateřské školy se postupně učí vyjádřit kresbou vlastní představu. Zpočátku je to kresba dospělým neidentifikovatelná, ale dítě ji dokáže popsat, když s odstupem času může pro kresbu vymyslet jiné pojmenování. Během pátého a šestého roku života je kresba už rozeznatelná, a je z ní poznat hlavní myšlenka. Dítě dokáže kresbu srozumitelněji popsat, a celý příběh a záměr je propracovanější.

Kresba postavy není jen hrubý náčrtek, ale vzniká již tak zvaný „*hlavonožec*“ a během pátého roku postava odpovídá více realitě. Postava splňuje náležitosti, které má a výtvar je celkově vyspělejší a reálnější.

Řeč se v tomto období také stále zdokonaluje a rozšiřuje se slovní zásoba. Dítě zná výslovnost svých rodičů a okolí, která nemusí být vždy úplně správná, ale nová slova využívá již při nástupu do školky. Slovní zásoba se mu postupně rozšiřuje a jeho výslovnost se s častějším používáním a opakováním zlepšuje. Během nástupu se může u některých dětí vyskytovat takzvaná „*patlavost*“ neboli záměna hlásek ve slově. Do nástupu do školy většinou sama nebo s malou logopedickou pomocí vymizí.

S řečí se úzce pojí také zájem o mluvenou řeč a to konkrétně delší naslouchání textu, ale i samostatné vyprávění příběhu. Děti docházející do mateřské školy umí zpravidla mnoho básniček, písniček a pohádek.

Rozvíjející se řeč a zájem o okolí přispívá **růstu poznatků** o okolí, ale i o sobě samém. Předškolní dítě umí říct své jméno, pohlaví, pozná barvy ve svém okolí, umí počítat do pěti a rozeznává například tvary. V období šesti let dokáže základy počítání,

ale i určit kolik předmětů se například nachází na stolečku (do 10 předmětů). (Langmeier, Krejčířová 2006, s. 89)

Začíná tedy rozumět základním matematickým jevům. Nejen, že dokáže spočítat malé množství kostek a napočítat do deseti, ale také chápe určité fyzické zákonitosti jako například: čím víc hodím míč, tím dál poletí nebo se odrazí. Chápe také určitou úměru, která se stane při určitém činu. (Říčan 2004, s. 121)

Řeč a naslouchání je také využíváno k porozumění a znalosti základních pravidel a funkcí některých věcí. Skrze pravidla a řeč reguluje své chování a dokáže se zamyslet nad jeho správností. Práce a drobné úkoly, které jsou s pravidly spojené, rádo vykonává, a je užitečné pro své okolí v jednoduchých pracích.

V závěru tohoto období má potřebu navazovat stále nové kontakty a podněty. Pojem dítěte o čase se také zvětšuje. Dokáže popsat, jestli to bude ráno, večer, zítra, příště nebo jestli si musí počkat.

3.2 Kognitivní vývoj

V období předškolního dítěte přechází myšlení ze symbolického (předponového) na myšlení intuitivní (názorové). Myšlení batolete se poutalo na určitý podnět nebo situaci, předškolní dítě dokáže již více myslet v celostních pojmech, které jsou stále ale částečně vázané na zkušenosti dítěte. Jednání a myšlení v některých situacích je také mnohdy ovlivněno výchovou a vzorem, který mu rodina dává a chováním, které vyžaduje. (Langmeier, Krejčířová 2006, s. 90)

Dítě v tomto věku dokáže myslet a řešit situace lépe, ale stále nedochází k myšlení logickému, kdy jsou jeho kroky předem promyšlené nebo přesně po sobě jdoucí. Dokáže si představit výsledek a závěr svého jednání, ale kroky nejsou přesně v mysli seřazené. Vzhledem, že myšlení je již propracovanější, ale ne úplné, je často charakterizováno jako předoperační nebo prelogické. (Piaget 2014, s. 89)

V tomto období dítě nebere tolik v potaz určité pojmy a vzhledem k tomu, že se o ně ve svém myšlení neopírá, vznikají takzvané **pseudopojmy**. Běžné pojmy jsou lidmi tříděny dle určitých společných znaků a vlastností. Dítě rozděluje věci dle jeho libosti a zájmu. Jeho pseudopojmy jsou ovlivněné tím, jak vnímá okolí, někdy je vnímání uváděno

jako impresivní. Například, že všechna velká zvířata jsou zlá, protože přeperou ta malá, a malá zvířata jsou hodná, protože si mezi sebou pomáhají a neumí se bránit.

Přestože je myšlení rozvinutější, dítě v předškolním věku nechápe **stálost předmětu**. Nedokáže pochopit stálost v prostoru a čase a závisí to na neschopnosti explorační. Příkladem může být: pokud dítě na procházce spatří berušku, a pak ji spatří doma na zahradě a myslí si, že jde o jednu a tu samou berušku. Dítě nedokáže na určitou věc nahlížet z více úhlů pohledu. Nechápe například, že když z objemnější a menší skleničky přelijeme vodu do vyšší a užší skleničky, je vody stále stejně.

Pro toto období je typické myšlení **egocentrické** (antropomorfní). Záleží na zaujetí dítěte věcí, a na tom, jak by si přálo, aby to bylo. Dokáže si odůvodnit určité činy, dle toho jak si přeje. Papoušek, který uletěl z klece oknem ven, se teď má dobře, protože si může volně létat a nemusí být zavřený. Toto vysvětlení si dítě vytvoří a situace ho netrápí natolik.

Na to se váže myšlení **magické**, které řídí přání a sny dětí. Dobro je odměněno a zlo se postupem času potrestá. Děti rádi vypráví pohádky a doplňují je o vlastní příběhy. Děti si ale někdy interpretují magické myšlenky do reálného světa, a může tak dojít ke zkreslení reality.

Dítě dokáže rozlišit realitu od fantazie, ale velmi často se společně prolínají. (Helus 2004, s. 201)

3.3 Emoční vývoj a socializace

Socializace je neustálé probíhající a nekončící celoživotní proces. Blízké okolí dítěte je pro dítě stále na prvním místě a je zdrojem té nejdůležitější socializace. Socializace, je proces, součástí kterého jsou tři vývojové fáze: sociální reaktivita, sociální kontrola a sociální role.

Sociální reaktivita se vyvíjí společně s navazováním kontaktu a vztahu s lidmi, kteří obklopují dítě. Pro většinu dětí je navazování kontaktů přirozené a běžné, ale například pro dítě s autismem toto může být náročné a nepřekonatelné.

Sociální kontrola se pojí s hodnotovou orientací a postupným vývojem norem, které jsou dítěti předkládány nebo dítětem objeveny. Chování není ohrazeno pouze předpisy nebo požadavky autorit, ale také cíli, které jsou nastaveny.

Sociální role se utvářejí během celého života. V období předškolního věku se dítě do mnoha rolí teprve dostává a seznamuje se s nimi. Stále mu do života přichází nové role, se kterými se musí vypořádat. Každá role sebou nese vzorce jednání, chování a postojů, které se očekávají. Požadavky jsou přizpůsobovány věku, situaci nebo například pohlaví, a často se prolínají. Je to celek, který společnost vyžaduje od jedince a může se v některých směrech měnit.

Dítě vyrůstá v rodině, která je k němu mnohdy shovívavá a je třeba nových lidí, skrze které se bude socializovat. Společnost na dítě klade socializační nátlak postupně s nástupem do nových institucí a s přibývajícím roky jeho socializace roste. V návaznosti na to si dítě musí osvojit **sociální kontrolu** a schopnost **seberegulace**. Dítě je v období batolete neustále někým vedeno, a až v předškolním období se spoléhá více na sebe a učí se **sebekontrolou**. Se sebekontrolou se pojí **svědomí**, které je výraznější, vzhledem k vlastním rozhodnutím. Svědomí je závislé na výchově, kterou dítě prošlo a také na osobnosti dítěte.

S rozvíjející socializací se utváří také **sebepojetí**, které doplňuje ostatní složky pojící se socializací. Dítě již dokáže popsat své prožívání, to co má rádo. Popis je však velmi ovlivněn situací a okolnostmi. (Langmeier, Krejčířová 2006, s. 96)

Prioritně sociálně ovlivňování jsou vrstevníci a hlavně kamarádi, které dítě má. Pro dítě je kamarád ten, který má stejné zájmy a chce to samé co dítě. Pokud tomu tak není, prostě se jednoduše přestanou spolu kamarádit, pokud jeden neustoupí. Většinou si hledají kamarády stejného pohlaví nebo kamarády s něčím zajímavým, jako je například tričko s oblíbenou postavou nebo hračka. Děti v tomto období nemají zatím předsudky vůči národnostem nebo dětem s handicapem. Snaží se a chce mu pomáhat. (Helus 2004, s. 204)

4. Vybraní pedagogové a jejich pohled a přínos v oblasti hraček

4.1 Rudolf Steiner

Motto: „Jako před narozením vytvořila pro fyzické lidské tělo správné okolí příroda, tak po narození se má starat o správné fyzické okolí vychovatel.“

Sociální myslitel (1861 – 1925), ale především zakladatel Waldorfského školství, během svého života kladl důraz na duchovno a duchovní citění, které se snažil podporovat i ve vzdělávání. Ve svém působení se spíše zaměřoval na přírodní vědy, matematiku a filosofii. Až později se začal věnovat pedagogice. Od dětství byl domácím učitelem, avšak až po dokončení vysoké školy se stal domácím učitelem pro chlapce s postižením.

Snažil se o reformu školství, ale během první světové války se stáhl do ústraní. Později během přednášky pro firmu dělníků se seznámil s jejím majitelem Emilem Moltem. Jejich názory a chápání byly totožné, a rozhodli se tak zřídit Waldorfskou školu.

Jeho přístup se nepojí pouze přímo s hračkou, ale zaměřuje se především na složky umělecké, ručních prací a základy řemesel. V umělecké výchově propojuje výchovu výtvarnou, dramatickou a zpěv. Žáci dosahují skvělých výsledků i bez použití učebnic. Jako velká opora je jejich společenství, na které se Waldorfská škola vytváří. Toto společenství nevzniká pouze mezi žáky a učiteli, ale také mezi rodinou a školou. Dítěti je tedy, kdykoliv to bude třeba někdo připraven podat pomocnou ruku a podpořit ho. Prioritní důraz je kladen na zážitek, díky kterému si děti upevní vlastní zkušenosti a je tak minimální možnost jejich zapomenutí.

Tato pedagogika má cíl vychovávat a vzdělávat všestranně v harmonicky rozvinutou osobnost. Pedagog v dítěti podněcuje jeho sebevědomí, pozitivní sebehodnocení a spolupráci mezi dětmi. Ve vzdělávací blocích každý žák nalezne to, v čem vyniká. (Kasper, Kaserová 2008, s. 176)

4.1.1 Waldorfská pedagogika

První Waldorfská škola byla založena roku 1920 pod Německou základní školou pro děti dělníků. Steiner byl již v tuto dobu veřejně známý a zajímal se o Goetheho využití barev, které pak využil při vytváření prostředí a učebnic pro děti. Kromě barev, které v této pedagogice hrají velkou roli, také klade důraz na duchovní a filosofickou podstatu vzdělávání. (Průcha, Koťátková 2013, s. 126)

Waldorfská škola, která byla nazývána i Svobodná škola Rudolfa Steinera patřila k hnutí pedagogické reformy. Steiner byl velice silná osobnost, která měla vliv na okolí a dokázala ho přesvědčit a motivovat. Právě jeho silná osobnost mnoho lidí ohromila, ale pro mnohé se stal terčem kritiky. Přispělo k tomu také jeho nové zaměření, a to Antroposofie a Teosofie, které patřily ke kritickým alternativám. (Kasper, Kasperová 2008, s. 179)

Steiner přišel s novou teorií o člověku a to Antroposofií. V doslovném názvu to znamená moudrost o člověku, na které si Steiner hodně zakládal. „*V této teorii je člověk chápán jako bytost mající svou stránku tělesnou (fyzickou), duševní (psychickou) a duchovní (transcendentální – přesahující běžné duševní funkce)*“. Tyto tři složky popisuje jako tři druhy těla, která se během života postupně rozvíjí a je s nimi dle toho třeba pracovat. Pro pedagoga Waldorfské pedagogiky jsou to základní informace, se kterými musí umět pracovat.

Vzdělávání je chápáno jako umění a je důležité pochopení člověka a rozvíjející se bytosti. Svou školu chtěl stavět právě na nauce o člověku. Pro přesné charakterizování Waldorfské pedagogiky je třeba použít tato slova: škola svobodná, laskavá, volná, tvořivá, jednotná a mnohostranná. Pro tuto pedagogiku je specifický denní režim neboli výuka v epochách. Tato výuka dává dětem více času pro práci a důkladné zaměření vždy na jedno téma. Děti se v epochách učí větší samostatnosti a odpovědnosti za svou práci. (Václavík 1995, s. 61)

Desatero obsahového směřování waldorfských MŠ¹:

- Prostor ve škole i mimo ni má svá specifická pravidla. Vybavení by měl být v pastelových barvách a z přírodních materiálů pro tvorbu pozitivní atmosféry. V interiéru by měla být uplatněna architektonická řešení – využití půlkruhových, šestiúhelníkových a lichoběžníkových dispozic.
- Antroposofie neboli organizace vnitřního života, ale i vztahu k okolí.
- Důležitou metodou práce je učení skrze zážitku z hry, práce nebo přímé činnosti.
- Modelování a malování patří ke společné činnosti skupiny. Seznamuje děti s barvami a jejich možnostmi. U modelování naopak s materiálem a jeho vlastnostmi.

¹ MŠ – mateřská škola

- Výchovný princip napodobování je v této pedagogice velmi důležitý. Učitel neseznamuje děti s tím, co mají dělat, ale sám činnost začne vykonávat a pracovat s dětmi. Děti jsou tak motivovány a přirozeně se zajímají o nové činnosti.
- Volná hra je dětem umožňována každý den a rozvíjí tak jejich fantazii a zájem o různé věci, který je individuální.
- Pohádkové příběhy se využívají především pro zaměření na chování pohádkových postav. Někdy naplní celou epochu a motivace se tak prolíná po celou dobu. Pohádky pozitivně působí na dětské emoce a prožívání.
- Škola je plná her, praktických i uměleckých podnětů. Očekává se, že tyto podmínky pomohou dětem se vyrovnat s požadavky školy nebo života.
- V činnostech jsou daná určitá pravidla, kdy by mělo být v rovnováze volné a řízené, společné a individuální zařazování činností.
- Učitel je tvůrce přirozeného a příjemného prostředí, je vzorem a motivátorem pro ostatní. Zaměřuje se na poznání každého dítěte a budování vzájemného kladného vztahu. Rozvíjí individualitu, kreativitu, tvořivost a fantazii. Očekává se blízký a kladný vztah s rodiči. (Průcha, Kořátková 2013, s. 127)

4.2 Maria Montessori

MOTTO: „Pomoz mi, abych to dokázal sám.“

Italská lékařka (1870 – 1952) a autorka individuálního (alternativního) přístupu a mnoha pedagogických reforem se zaměřovala především na děti předškolního věku. Té doby byla jediná, vytvořila ucelený systém smyslově motorických činností pro rozvoj výchovy předškolních dětí ve 20. století.

Nejprve se pokoušela zaměřit na děti rozumově opožděné a zdokonalit, či rozvinout jejich rozumové schopnosti skrze smyslové podněty. Maria zastávala svobodnou výchovu a výchovný biologismus, který vedl ke spontánním reakcím a vývoji dítěte. (Václavík 1995, s. 49)

Založila Dům dětství (Casa dei bambini), ve kterém tvořila podnětné prostředí pro pedagogické působení. Zaměřovala se na smyslovou výchovu, pohyb a schopnosti třídění a rozlišování. Dětem vytvářela experimentální situace, ve kterých se učily pokusem

a chybou a učitel posuzoval jejich počínání jako nezávislý pozorovatel. (Kadaňová 1991, s. 114)

Děti mentálně postižené a později všechny bez rozdílu, se Montessori snažila rozvíjet skrze didaktické pomůcky, které rozvíjely dítě po všech stránkách. Užívaly se k tělesným cvičením, ale také rozvoji sebeobslužných činností, pracovních činností, nebo později k výuce čtení, počítání, nebo rozvoji mluvy. Její metody utvářely dětem kladný vztah k přírodě a okolním lidem. Bylo využito senzitivního období dítěte pro snazšího a přirozenějšího dosahování cílů. Propagovala volnost a možnost výběru, kdy dítě má právo si vybrat hračku a hrát si s ní dle vlastních představ. (Zelinková 1997, s. 17)

4.2.1 Montessori pedagogika

Pedagogika Montessori se v první řadě zaměřuje na děti předškolního věku a dále pak na děti prvního stupně a duševně a mentálně postižené. Hlavní myšlenkou je dítě, a jeho přirozená snaha se chtít učit, uspokojovat své potřeby a zájmy. Dítě dokáže přijmout podnět z okolí a skrze něj se učit vlastně samo. Vzhledem k této myšlence je Montessori pedagogika založena na přirozené aktivitě a svobodě dítěte. Představa dospělých o dětech je však jiná než si myslí a proto je třeba, aby dospělý byl dítěti oporou. Může dítě zkoumat, pozorovat nebo posuzovat, ale důležité je se vcítit do jeho stavu. (Václavík 1995, s. 49)

S Montessori přístupem se pojí také pojem polarizace pozornosti, který znamená maximální soustředěnost a zapojení dítěte do činnosti. Lehčímu zapojení do činnosti pomohl didaktický materiál, který si Montessori sama vytvořila. Jde například o různé druhy zapínání a zavazování, dřevěné hračky připomínající věci z běžného života, kostky (různých velikostí), dřevěné schody, prkénka na rozlišování materiálu, vějíře z papíru, domino, pohyblivou abecedu, růžovou věž, různé destičkové tabulky a jiné. Hračky jsou koncipované tak, aby dítě samo mohlo ověřit jejich správnost řešení a postupu. (Zelinková 1997, s. 41)

Dítě je smysly schopno vnímat okolní svět, a právě pro rozvoj smyslů Montessori vymyslela jednoduché pomůcky pro každodenní rozvoj. Děti s pomůckami mohly různě manipulovat, a díky tomu rozvíjet různé stránky své osobnosti. Díky soustředěnosti na hru a vzájemné pomoci ostatních dětí se dítě přestane soustředit na rušivé vlivy okolí a soustředí se pouze na hru, která ho nenásilně rozvíjí.

Montessori pedagogika klade velký důraz na senzitivní fázi, která je u každého vzhledem k věku a povaze individuální. Velmi podstatné je přirozené prostředí, ve kterém se dítě učí jednat. Učitel je tak spíše upozaděn a je pomocníkem dítěte v rozvoji a samostatnosti. Vzájemný vztah učitele a žáka nejlépe vystihuje tato věta: „*Pomoz mi, abych to mohl/a udělat sám/a !*“ (Václavík 1995, s. 51)

Desatero obsahového směřování MŠ Montessori:

- Práce a její náplň jde ruku v ruce s tzv. přípravným prostředím, které má podstatný význam pro celou práci.
- Prostor ve třídě má tematické oblasti: smyslový materiál, praktický život, umění, matematika, kosmická výchova (člověk a příroda)
- Učitel působí nepřímo, pozoruje, připravuje prostředí, nezasahuje ale do dětské soustředěnosti a neusiluje o nadřazenost
- Didaktické pomůcky jsou originální a vychází z konceptu Montessori. Vedou od nejjednoduššího ke složitějšímu. Jsou volně dostupné a děti mají možnost s nimi experimentovat.
- Rozvoj matematického myšlení vede k abstraktnímu a konkrétnímu myšlení a to skrze pomůcky a připravený materiál.
- Umělecké aktivity jsou prostředkem k sebevyjádření. Pomůcky jsou součástí každodenního programu.
- Mluvený a psaný jazyk je rozvíjen skrze přesné označování a vyjadřování aktivit, věcí, lidí, pocitů, situací a mnoho jiného.
- Materiál pro cvičení běžných dovedností je zaměřen na sebeobsahu, život, péči o sebe a prostředí, nebo na rozvoj vztahů.
- Prostředí venku dává dětem nové podmínky a možnosti přirozeného rozvoje. Děti se mohou starat o zvířata, pozorovat přírodu a poznávat ji všemi smysly.
- Třídy jsou věkově smíšené a děti se od sebe vzájemně učí, rozvíjejí a zdokonalují. Činnosti, které jsou věkově odlišné, jsou vždy nějak vymezené, aby se děti mohly věnovat didaktickému materiálu. (Průcha, Kořátková 2013, s. 129)

4.2.2 Materiál Marie Montessori

Materiál a pomůcky navržené Marii Montessori je velmi široký, obsáhlý a má svou historii. Zaměření cílí na pohybovou a smyslovou inteligenci, ale klade velký důraz na celkový rozvoj inteligence. Materiál byl využíván v experimentální psychologii již

Itardem, Montessori některé z materiálů aplikovala především v pohybové a smyslové výchově. (Zelinková 1997, s. 47)

Didaktický materiál je rozdělen do tří skupin:

- pohybová cvičení
- praktická cvičení
- cvičení smyslů prostřednictvím pomůcek

Již od počátku má materiál jasně daný postup a pravidla, jak s materiálem zacházet. Tyto náležitosti je třeba respektovat při práci. Materiál Montessori utváří osobnost dítěte a skrze něj poznává a objevuje svět. To, co s materiálem dítě má dělat ví, materiál je velmi čitelný. V dítěti kontakt s materiálem zanechá určitou zkušenost a postupem času s narůstající zkušeností se utváří a vyvíjí abstraktní myšlení dítěte. (Rýdl 1999, s. 13)

Trojrozměrné zpracování materiálu je typické právě pro tuto pedagogiku. Je součástí přípravného prostředí a pro dítě je předem jasné, jak z materiálem pracovat. Veškerý materiál jako jsou korálky, destičky, kostky, nebo například obrázky by měl být vyroben tak, aby děti samy zvládly jeho přípravu nebo následný úklid a zároveň, aby byl zdravotně nezávadný. Měl by se ve třídě vyskytovat pouze jednou, a být pro děti dostatečně přitažlivý. Reálná kopie věci z běžného života je velmi typická, práce s tímto materiálem by měla umožňovat kontrolu chyb. (Zelinková 1997, s. 47)

Příklady pomůcek:

- rám s různými druhy zapínání a zavazování – osvojení samostatného zapínání a zavazování, rozvoj motoriky
- červená věž z kostek – utvoření pojmu velký – malý
- prkénka – materiál k rozlišení povrchu a struktury materiálu

4.3 Friedrich Wilhelm August Fröbel

Německého filozofa a pedagoga Friedricha Fröbela (1782 – 1852) velmi ovlivnil Pestalozzi. Po studiu přírodních věd se rozhodl, že se bude během svého života věnovat předškolním dětem a přípravě matek na mateřství. (Stodůlková, Zapletalová 2011, s. 179)

Tento pedagog působil v 18 století, ve kterém se měnil pohled na dítě a celkovou hru a hračku. Hře se věnovala mnohem větší pozornost a zaměřovali se na její náplň

a smysl. Lidé respektovali individualitu a odlišnost dětí a brali je více jako malého osobitého člověka, který má své potřeby a sny. Hra se tedy více začala využívat ve vzdělání jako didaktický prvek (obrázkové domino, skládací abeceda). (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 12)

Fröbel založil takzvaně Dětské zahrádky neboli Kindergarten. Je tedy považován za zakladatele předškolní výchovy. V jeho dětských zahrádkách učily mladé ženy, které měly za úkol si s dětmi hrát. Právě on si velmi uvědomoval důležitost hry v tomto období a velmi ji podporoval. Hru považoval za hlavní činnost dětí, stejně tak jako Marie Montessori.

Během jeho dětství, které nebylo šťastné, se rozhodl, že dětství dětí je třeba zpestřit. Aby dětskou hru podpořil, přišel s novými pomůckami a hračkami, které dětem vymyslel poutavou a atraktivní formou. Úzce spolupracoval s matkami nejmladších dětí, pro které vymýšlel didaktické hračky. (Stodůlková, Zapletalová 2011, s. 179)

4.3.1 Fröbelovy dárky

Šlo o hračky, které později dostaly jeho jméno a říkalo se jim Fröbelovy dárky. Mezi takové hračky patřily nejvíce míč neboli ball, válec, koule a krychle. Z těchto věcí děti mohly skládat různé obrazce, které doplnily hůlky a tabulky pro jejich stavbu určené. Hra s těmito hračkami se doplňovala o různá říkadla a písně. Byla zřízena dílna pro výrobu jeho hraček a dodnes jsou využitelné a přínosné pro předškolní pedagogiku. Někteří pedagogové od těchto hraček po nějakém čase ustupují, protože jsou příliš systematické a neobměnitelné. (Stodůlková, Zapletalová 2011, s. 179)

Jednalo se tedy o hračky, které skrze hru rozvíjely dětskou osobnost. Její vnímání, manuální zručnost, myšlení a jiné důležité složky. Hračky byly využívány v rodinách, ale prioritně ve výše zmíněných Kindergarten. Během několika let bylo od hraček Fröbela upouštěno z důvodu velké systematičnosti, která hraničila až s pedantismem. Hračky byly až příliš vyumělkované a během nějaké doby již děti ztrácely pojem, jak si s nimi hrát jinak. (Mišurcová a kolektiv 1980, s. 12)

5. Vymezení pojmu zážitková/prožitková pedagogika

Předškolní období dítěte je věkem, o kterém se v mnohé literatuře můžeme dočíst, že se bez prožitku neobjede. Může tomu být možná díky hře, která je nezastupitelná pro toto období. Prožitek vzniká z činností, které prožitek navozují, tzv. prožitkové činnosti. Odráží se pak na našem chování, cítění a poznávání, které se úzce pojí s uspokojováním našich potřeb. Prožitkové učení v tomto věku je takové učení, kdy se pedagog cíleně snaží nějaký prožitek navodit, přestože nikdy není jisté, jak daný okamžik jednotlivé děti budou prožívat. Prožívání a reakci skupiny nikdy nelze naplánovat. Mohou být velmi přínosné a plné pozitivních vzpomínek, ale také naopak.

V praktickém hledisku jde o to, vytvořit program dle zájmu a potřeb skupiny tak, aby byl dostatečně zajímavý a posouval děti na intelektuální a sociální rovině. Jde tedy o to dostatečně znát skupinu nebo věkové zvláštnosti a vytvořit bohatý a zajímavý program.

Program v období předškolních dětí vzniká ve třech částech. Příprava programu, uskutečnění a reflexe. Nejnáročnější částí je realizace, kdy učitel musí vědět, jak s dětmi pracovat, jak navodit atmosféru a k činnosti je namotivovat. Jde i o určitou část improvizace, kterou během realizace je třeba v některých situacích zařadit. (Svobodová 2010, s. 109)

5.1 Zážitková pedagogika

Prožitková nebo též zážitková pedagogika (experimental education) je prostředkem práce s hrou. Vznikala již v době antiky nebo renesance, ale největší proslavení se dočkala od autora Kurta Hahna, který během druhé světové války založil Outward Bound. Původně to byl program pro Britské námořníky, až později se stal institucí pro děti a mládež. Organizace utváří vztah k přírodě především skrze adrenalinové činnosti – lanové překážky.

Project Adventure byl dalším, který přispěl do zážitkové pedagogiky svými přístupy. Snažili se o propracování významu skupiny a dosahování rozvoje osobnosti. Project vznikal v sedmdesátých letech a autory jsou Carl Rogers a Kurt Lewin. Zaměření bylo prioritně na týmovou spolupráci, a využívání zážitku pro utváření a fungování skupin.

Paralelně v USA vznikala Prázdninová škola Lipnice, která je jednou z nejznámějších organizací. Zaměřovala se na seberozvoj a sebepoznání skrze zážitkové situace a hry. Akce jsou organizovány pobytově, aby účastníci měli dostatek času vnést se do děje a dojít k silnému prožitku. (Činčera 2007, s. 14)

Aktuálně to lze nazvat dobou zážitkové pedagogiky. Má své místo v oblasti věd pedagogiky, přestože je zcela na pokraji a někteří odborníci nesouhlasí s jejím začleňováním. Skrze zážitkovou pedagogiku dochází k výchově a vzdělání, která posiluje osobní růst a rozvoj jedince. Skrze podněcující prostředí, zvolených prostředků, navozených situací dochází k vnitřnímu emočnímu prožitku nebo vnitřnímu otisku, který vede jedince k uvědomění si situace a kladně působí na hodnoty, postoje a chování. (Beneš a kolektiv 2016, s. 65)

Základní principy prožitkové pedagogiky:

- flow – maximální zaujetí aktivitou a fiktivní situací, kdy jedinec nevnímá nic jiného
- učení prožitkem – získávání nových zkušeností skrze zážitky a prožitky
- komfortní zóny – zkoušení náročnějších situací, zkoušet něco za své hranice
- princip dobrovolnosti – možnost volby, možnost výzvu přijmout nebo odmítnout

5.2 Zážitek a prožitek

V současné době se autoři shodují, že přesné vymezení rozdílu mezi těmito pojmy není. Slovo zážitek je v dnešní společnosti skloňované mnohem častěji, což si lze všimnout v běžném životě, ale také na výzkumech, které byly udělány.

Činčera (2007, str. 16) tvrdí, že: *„Základním východiskem prožitkové pedagogiky se stala teorie, podle které se lidé učí z vlastních zkušeností, pokud ty nejsou destruktivního charakteru a je jim zpětně dobře porozuměno.“* Skrze toto učení pak ze situace vychází s určitým zážitkem, nebo prožitkem, který je dále ovlivňuje v jejich působení.

Ve chvíli, kdy rozdělíme slovo za-žít, vznikne nám opravdu fakt, že jde o to si situaci vyzkoušet a projít si jí jak psychicky, tak fyzicky. Žít znamená být na místě aktivně přítomen a prožívat emoce, situace a zážitky, které nám prostředí přináší. Kirchner (2009, s. 25) popisuje zážitek jako: *„Něco, co jsem prožil, zkusal, viděl, slyšel, držel, mám v sobě jako zvnitřněnou zkušenost – zážitek“.*

6. Polytechnická výchova

Slovo polytechnika je pro běžného laika neznámé. Je to pojem, který pod sebou schraňuje vztah techniky, vědy a technologie. Je to tedy vybírání nových objevů, využitelných pro lidi a práce s ním.

Polytechnická výchova je využitelná v mnoha odvětvích pracovních i vzdělávací. Kromě ekonomických a ekologických sfér je důležitá pro udržení národních zvyků a tradic. Klade důraz na rozvoj lidových a tradičních řemesel a s nimi spojenou kvalitu práce a materiálu. Velmi úzce se s tím pojí manuální zručnost a kreativita, která z důvodu strojové výroby upadá, jelikož populace zlenivěla a přestala využívat vlastní sílu a kreativitu pro tvorbu.

V polytechnické výchově se velmi často využívá právě zážitkového vzdělání, kdy děti vnímají situaci všemi smysly, a učí se z ní. To, jestli je dítě spokojené, a jak situaci vnímá, nemůžeme vědět dopředu, ale ten silný kontakt a skutečnost nám jeho cítění a prožitky velmi rychle odhalí. Tyto prožitky mohou být přímé a běžné z denního života nebo zprostředkované nějakou činností, která by měla dítěti předat něco, co si z ní vezme. Někomu je polytechnika natolik blízká, že ji vyhledává, někdo si k ní musí teprve najít cestu právě například přes zážitek.

Polytechnická výchova stejně tak jako jiné využívá různých metod pro práci. Metodou může být například hra nebo pokus a experiment. Tyto metody jsou poměrně známé i v jiných vědách. Konstruování nebo vytváření modelů je již velmi typické právě pro tuto činnost. Vyhledávání informací a náhodné pozorování je stejně tak důležité jako předchozí metody. Účastníci polytechnické výchovy zkoumají, objevují, pozorují a zjišťují určité náležitosti, které pro svou práci a tvorbu potřebují. Právě skrze tyto metody dosahují vytyčených cílů a pokoušejí se je co nejlépe a nejpřirozeněji naplnit. (Nádvorníkova 2015, s. 11)

6.1 Polytechnická výchova v mateřské škole

Mnoho psychologů se shoduje, že to, co se dítě v předškolním věku naučí, si sebou nese do celého života. Proto i polytechnické vzdělávání, které čerpá z experimentování a objevování má své místo v předškolním vzdělávání, především také pro velmi časté zařazování řemeslných bloků.

V dřívějších letech se polytechnická výchova uskutečňovala na základních a středních školách. Od roku 2013 se vláda usnesla na seznamování s polytechnickou výchovou již od předškolního věku. V návaznosti na to vzniklo i doškolování učitelů v oblasti polytechniky.²

Polytechnická výchova je postupně zařazována do ŠVP³. Znaky polytechnické výchovy můžeme nelézt v jednotlivých oblastech RVP⁴. Pokusím se tedy v krátkosti popsat jednotlivé součásti vzdělávání polytechnické výchovy ve školských zařízeních.

K naplňování cílů dochází skrze rozvíjení schopností i samotného dítěte. Tedy schopností, které jsou potřebné a stěžejní pro realizaci různých programů. Jde například o zručnost, znalost bezpečnosti a určitou míru sebeobsluhy.

Hodnoty, které jsou dítěti vštěpovány již od malička, se stále prohlubují, a je třeba je znát. Jde například o respektování šetření zdrojů (zhasnout, vypínat vodu), uvědomovat si možné následky různých činností a brát na to ohled.

Jako poslední prostředek k naplnění cílů slouží samostatnost a individualita dětí. Do této složky patří především ohled na odlišnost dětí a jejich schopností, ze kterých by se mělo vycházet. Důraz je kladen na pro zvědavost a experimentování dětí.

Klíčovými kompetencemi jsou nejčastěji kompetence k učení, řešení problémů a dále pak kompetence komunikativní, sociální, personální, činnostní nebo občanské.

Další skupinou jsou **dílčí vzdělávací cíle**. Při jejich určování by mělo docházet k co největší přesnosti a podpoře tzv. vzdělávací nabídky. Cíl by měl jasně formulovat, čeho by měla skupina dosáhnout.

Rizika je kategorie, na kterou se mnohdy zapomíná, ale přesto by na ně měl být kladen důraz při tvorbě plánů. Rizika by měly být uvědomeny již při tvorbě plánu, aby při realizaci nezvyšovaly svůj vliv. (Nádvořníková 2015, s. 18 – 26)

² Dostupné z WWW: <http://www.modernivyucovani.cz/polytechnicka-vychova-ms/> [cit. 15.04.2018]

³ ŠVP – školní vzdělávací program

⁴ RVP – rámcový vzdělávací program

6.2 Metody, principy a obsah v polytechnickém vzdělávání

Metody jsou vytvářeny vzhledem k věkovým specifickým jednotlivých dětí. Nejčastěji bývají využívány tyto:

Vlastní hra neboli hra neřízená, která dává dítěti prostor pro vyjádření sebe sama. Velmi oblíbeným prostředkem pro vzdělávání dětí bývají *experimenty*, které jim rovněž dopřejí nové zkušenosti a poznání. Další z metod je metoda *konstruování*, během kterého si děti prostřednictvím povědomí o různých materiálech získávají znalosti o vlastnostech jednotlivých věcí. V neposlední řadě pak také velmi často do každodenního života dětí nenásilně zasahuje, metoda *náhodného pozorování*, kdy jde například o sledování stavby domu během procházky, kdy si tak dítě utváří představu o jednotlivých krocích stavby. Nedílnou součástí jsou také *metody verbální*, které jsou součástí života dítěte již od dětství, kdy se nejčastěji rozvíjí především skrze pohádky, vyprávěním nebo například rozhovorem.

Principy jsou základem pro vytvoření představ a postojů. Nejčastěji jsou využívány v polytechnice tyto:

Činnostní učení využívá aktivní účasti dítěte během určitých činností, a vede k lepšímu osvojení poznatků. Při propojení *učení s prožitkem* pak navíc docílíme vnímání všemi smysly a učením se z vlastních zkušeností. Bezděčné učení využívá *situačního učení* neboli učení bezděčného, kdy jde o přirozeně vzniklé situace, které v dítěti tvoří nové poznatky.

Vzdělávací nabídka je **obsahem** celého polytechnického vzdělávání. Jde tedy o nabídku pro žáky vytvořenou samotnou učitelkou.

Může jít například o: vyrábění z přírodnin, různých materiálů, experimenty a objevování, kontakt s technikou v našem životě, aktivity se stavebnicemi a náradím, zpracovávání informací, seznamování se s řemesly, práce v přírodě (pěstování rostlin, starání se o zvířata) (Nádvorníková 2015, s. 35 – 44)

II. Praktická část

7. Charakteristika mateřské školy

Jak již sám název napovídá, mateřská škola ŠkaTULka se nachází v Liberci v těsné blízkosti Technické univerzity Liberec. Patří k mateřské škole U Bílého králíka v České Lípě jako odloučené pracoviště. Její podoba je podrobně popsána ve ŠVP předškolního vzdělávání MŠ U Bílého králíka.

Mateřská škola má dvě oddělení, kdy každé oddělení má dvě, mezi sebou průchozí horní patra. V přízemí je místo pro společnou práci, herna a police s Montessori materiálem. Ve třídách je široké spektrum vybavení, jak výtvarného, tak hudebního jako je klavír a jiné nástroje. Součástí herny jsou kostýmy nebo loutky pro dramatickou výchovu. V dolních třídách je dětská, plně funkční kuchyňka, kterou společně s učitelkami využívají alespoň jednou týdně pro různé vaření a pečení, jindy pro výdej jídla.

Prostor se stoly v dolních třídách je využíván k práci, ale i jako prostor pro dobu oběda nebo svačin. Stoly se židlemi jsou přizpůsobeny dětem, předškolní děti mají stoly a židle vyšší.

Třídy jsou od sebe barevně oddělené a mají své sociální zařízení a šatny. V okolí tříd se nachází také ředitelna, kuchyň s výdejnou jídelna a sborovna. Dále pak místnosti pro učitelky a sklad s keramickou pecí a uskladněným materiálem. Horní patro slouží především k odpočinku, kdy ve skříních jsou uklizeny matrace a ložní prádlo. Specifická je pro tento prostor především trampolína. Jde o speciální síť, která se nachází v obou odděleních a lze skrze ni vidět do dolních prostor pro vzájemný kontakt s vrstevníky. (Honsnejmanová 2015)

7.1 Pozorování skupiny (charakteristika, potřeby, dovednosti)

Praktickou část budu realizovat ve výše zmíněné školce, konkrétně ve třídě Broučků. Třída Broučků je heterogenní skupina v počtu 28 dětí. Pro můj program byla pro práci vybrána skupina předškoláků, kteří vzhledem k vývojovým specifickým a osvojeným dovednostem již zvládnou požadavky programu plnit pouze s menšími obtížemi dle šikovnosti dítěte.

Skupina je velmi schopná a dokáže společně spolupracovat na běžných činnostech bez požádání. Samostatně si připravuje pracovní plochu, kterou po práci uklidí a uvede do původní podoby. Pokud vidí problém nebo obavy u svých spolužáků, dokáže je podpořit a pomoci jim. Během své praxe jsem se nesečkala s takto samostatně fungující skupinou.

Jako všechny předškolní děti, tak i děti zde si rády hrají a potřebují svůj prostor během řízených činností pro čas, kdy se mohou proběhnout nebo si popovídat. Již při prvním setkání jsem si povšimla, že dětem stačí se dvakrát proběhnout okolo elipsy, a pak se sami usadí a mají pozornost cílenou na mě.

Děti mají bez rozdílu velmi dobře rozvinuté jazykové, komunikativní i řečové dovednosti. Nemají problém se bez ostychu a obtíží vyjádřit ke svým představám a snům, které přenesou do reality. Samostatně dokážou převyprávět příběh nebo pohádku, kterou znají. Dokážou diskutovat na předložené téma, a samostatně klást další rozšiřující otázky. Skupina je velmi zručná a nemá problém až na drobné výjimky s koordinací, a jemnou motorikou. Tužku drží všechny předškolní děti správně, a během kresby nepřetahují a dodržují reálné využití barev vzhledem k objektu. Kromě jednoho chlapce, kterému dělá trochu problém stříhání, všichni dokáží dle linie vystříhnout požadovaný tvar, a některé děti i malé vnitřní detaily.

8. Návrh programu zaměřeného na polytechnickou výchovu (rozvoj kreativity a tvořivosti) – výroba jednoduché hračky

Program dětem dává možnost vytvořit si vlastní hračku dle návrhu, který si děti samy vytvoří. Předškolní období je časem hry a hraček, a proto cílí právě na předškolní věk. Děti jsou obkloповány hračkami, kdy výrobci cílí především na prodejnost, ale opravdu ví, co děti chtějí? Jaké jsou jejich přání a sny bez ohledu na manipulaci reklamy? Program napomáhá posilování vztahu a senzitivě k hračkám, správnému zacházení a nalezení jejich hodnoty. Mohu pouze předpokládat, že se děti nad svým chováním zamyslí a nebudou vyžadovat mít všechny hračky, co mají jejich vrstevníci nebo ty, které jsou ukazovány v reklamách, pokud si je dokáže alespoň částečně vyrobit samo. Dává možnost projevení sebe sama a svých snů a fantazií, které jsou v tomto období pro děti typické.

Zážitkový program polytechnické výchovy umožňuje práci s materiálem, který je v běžném životě kolem nás, přesto že by mnoho lidí nenapadlo ho využít pro tvoření, a již právě tato chvíle je pro děti novým zážitkem a zamyšlením se nad věcmi kolem nás. Děti si zkusí práci s textilem a jinými výtvarnými pomůckami potřebnými pro výrobu jejich hračky.

Program je prokládán motivačními pohádkami, z čehož jednu většina dětí bude znát. Pohádka z knihy Karla Čapka „*O panence, která tence plakala*“, poslouží jako motivační prvek pro ukázkou nevhodného zacházení s hračkami. Poukáže na možnost hračky opravit, nebo využít už jednou použitý materiál pro další tvorbu. Srze tuto aktivitu se program lehce dotkne základů ekologie a plýtvání věcmi.

Pro lepší přehlednost je program rozdělen do pěti lekcí, kdy ke každé lekci náleží tabulka s důležitými informacemi, jako je například cíl, motivace, prostředí nebo například organizační formy. Je vhodné, aby se programu účastnili především předškolní děti z důvodu lepší zručnosti a jiných vývojových specifik. Program je naplánován v návaznosti na sebe tak, kdyby některé z dětí onemocnělo, mohlo v programu plynule navázat v příští hodině s ostatními. Program doporučuji realizovat v maximálním rozestupu sedmi dnů, kdy děti se stále dokážou do programu vrátit myšlenkami zpět a pamatují si, co dělali předešlou hodinu.

Program začíná vzájemným poznáním a celkovou motivací dětí tématem hračka během úvodního setkání. Následně dochází k zamyšlení se nad svou oblíbenou hračkou a charakterizováním vysněné hračky, která se nemusí podobat ničemu reálnému. Představa ztvárněná kresbou poslouží jako inspirace pro učitele, a jako podklad pro další práci. Děti se si skrze ni zkusí přenést své představy a sny na papír přesto, že věc nemusí být skutečná.

Dále již dochází k tvorbě vlastních hraček z materiálu známého z běžného života, ale také z materiálu, který již jednou použit byl. Děti se tak dokáží nejen zamyslet nad výrobou hraček, ale také nad využitím některých materiálů vícekrát po sobě. Celý program vrcholí výstavou, kterou děti, co vyráběly hračky, uspořádají pro své spolužáky z ostatních tříd.

Skupina, se kterou bude projekt realizován, je ve věku 5-6 let, a jedná se o nejstarší děti ze třídy. Jak již bylo výše zmíněno, je to především z důvodu již většího rozvoje kresby, prelogického myšlení, pochopení rozdílu mezi realitou a fantazií a spousty jiných vývojových zákonitostí. Pokud by byl program realizován pro mladší věkovou kategorii, bylo by třeba více dospělých lidí jako pomocníků, a dle dovedností skupiny menší počet dětí.

8.1 Struktura lekce a cíle jednotlivých bodů programu

Lekce	1	
Téma	Seznamovací hodina	
cíl	hodiny	vzájemné seznámení – navazování vztahu
	vzdělávací	představení školky dětmi
	výchovný	respektování druhého

Téma: Seznamovací hodina		
Lekce	Náplň programu	Motivační pomůcky a materiály
1	cíl: seznámit se s dětmi	
	1) přivítání	• seznamovací hra • oblíbené hračky dětí ve školce
	2) seznámení, představení	
	3) seznamovací hra	

4)prohlídka třídy
5)diskuze a hra s oblíbenými hračkami
6)úklid hraček
7)motivace pro následující setkání
8)rozloučení

Lekce	2	
Téma	Moje nejoblíbenější hračka	
cíl	hodiny	ztvárnit vysněnou hračku kresbou
	vzdělávací	propojení představy a reality při kresbě
	výchovný	když jeden mluví, ostatní poslouchají

Téma: Moje nejoblíbenější hračka		
Lekce	Náplň programu	Motivační pomůcky a materiály
2	cíl: ztvárnit vysněnou hračku kresbou 1)privítání 2)seznámení, představení 3)představování nejoblíbenější hračky 4)četba pohádky 5)rozbor pohádky – diskuze 6)příprava pracovního místa 7)kresba vysněné hračky 8)úklid pracovního místa 9)popis obrázku 10)motivace pro příští lekci 11)rozloučení	•nejoblíbenější hračka učitele •pohádka „ <i>O upovídaných hračkách</i> “ •kresba vysněné hračky

Lekce	3	
Téma	Naše první vyrobená hračka	
cíl	hodiny	vyrobiť navrhovanou hračku
	vzdělávací	pochopt práci s odlišným materiálem
	výchovný	každá hračka je individuální a hezká

Téma: Naše první vyrobená hračka		
Lekce	Náplň programu	Motivační pomůcky a materiály
3	cíl: vyrobiť navrhovanou hračku 1) přivítání 2) opakování co jsme dělali minule 3) ukázka návrhu hračky 4) příprava pracovního místa 5) tvorba hračky 6) úklid pracovního místa 7) představení hračky ostatním 8) motivace pro příští lekci 9) rozloučení	• obrázky dětí • materiál pro výrobu

Lekce	4	
Téma	Jak se chovat k hračkám	
cíl	hodiny	vytvořit hračku z nepotřebného materiálu
	vzdělávací	ekologické využívání materiálu
	výchovný	správné chování k hračkám

Téma: Jak se chovat k hračkám		
Lekce	Náplň programu	Motivační pomůcky a materiály
4	cíl: vytvořit hračku z nepotřebného materiálu 1) přivítání 2) opakování co jsme dělali minule 3) povídání o starých hračkách	• pohádka „ <i>O panence</i> “ • vyrobená hračka z minulé lekce • ukázka starých hraček

<ul style="list-style-type: none"> 4)četba pohádky 5)rozbor pohádky – diskuze 6)motivace pro výrobu hračky – ukázka 7)příprava pracovního místa 8)výroba hračky 9)úklid pracovního místa 10)představení hračky ostatním 11)motivace pro příští lekci 12)rozloučení 	<ul style="list-style-type: none"> •ukázka hračky, kterou si vyrobíme
---	--

Lekce	5	
Téma	Malí vystavovatelé	
cíl	hodiny	zvládnout a zrealizovat výstavu
	vzdělávací	prezentace svého výrobku ostatním
	výchovný	dělení s ostatními o hračky

Téma: Malí vystavovatelé		
Lekce	Náplň programu	Motivační pomůcky a materiály
5	<ul style="list-style-type: none"> cíl: uspořádat a realizovat výstavu 1)přivítání 2)shrnutí celého programu 3)vysvětlení pojmu výstava 4)příprava výstavy 5)generální zkouška – proslovy dětí 6)vymýšlení a zkoušení divadelního představení 7)výstava vyrobených hraček, divadelní představení 8)hodnocení výstavy 9)reflexe výstavy a celého programu 10)rozloučení 	<ul style="list-style-type: none"> •vyrobené hračky •hračky a deka

9. Popis realizace programu

9.1 Lekce 1 – Seznamovací hodina

REALIZACE PROGRAMU		
Téma	Seznamovací hodina	
Lekce	1	
Cíl	hodiny	vzájemné seznámení – navazování vztahu
	vzdělávací	představení školky dětmi
	výchovný	respektování druhého
Forma	skupinová, individuální	
Místo	třída	
Čas	60 minut	
Pomůcky	balon, hračky ve třídě	
Motivace	hra balon chytla..., malí průvodci školkou a hračkami	

Realizace:

Po vzájemné dohodě s učitelkami jsem třídu Broučků navštívila během jednoho dopoledne, kdy byl ve třídě volnější program. Děti si ihned povšimnuly, že do třídy přišel někdo nový a začaly se zajímat, co se bude dít.

Ve třídě zůstaly pouze předškolní děti, které hned zjišťovaly, jak se jmenuji a co tady dělám. Představila jsem se jim jako budoucí paní učitelka a řekla, že pro ně mám překvapení. Nejdříve jsem ale potřebovala zjistit, jak se kdo jmenuje. Posadili jsme se do kroužku a doprostřed jsem položila pěnový balón. S dětmi jsem si zahrála hru: balón chytla... Hru jsem využila pro společné seznámení a zapamatování jmen především z mé strany. Hra by měla navodit příjemnou a uvolněnou atmosféru, především ale zábavu. Tato hra děti baví a je přínosná pro to, abych si alespoň část dětských jmen zapamatovala. Zároveň dochází k tréninku pozornosti, hodů na cíl a v neposlední řadě i chytání míče. Vždy jsem hodila míč někomu, a ten se následně představil.

Po několika kolech hry, kdy děti nechtěly přestat, jsem je požádala, zda by mi ukázaly jejich třídu a hračky, které tu mají. Postupně jsme procházeli třídou a já pozorovala nejen prostředí, ale také chování a projev jednotlivých dětí.

Děti mi představily celou třídu a ukázaly mnoho hraček, které tu mají. Projev a představování třídy byl velmi zajímavý. Děti o hračkách a školce mluvily velmi pěkně, a je vidět, že i didaktické hračky a pomůcky znají a umí s nimi zacházet.

Po dokončení jsem děti vyzvala, aby se postavily k jejich nejoblíbenější hračce, kterou tady ve školce mají. Děti se rozprchly po třídě, a já mezitím zpovzdálí zhodnotila situaci. Děti bylo celkem deset a rozdělením vznikly celkem tři skupiny.

Dovolila jsem dětem, že si s vybranými hračkami mohou hrát, zatímco jsem postupně jednotlivé skupiny obcházela. S dětmi jsem konverzovala o tom, proč si danou hračku vybraly, a jak si s ní nejraději hrají, jestli raději samy nebo ve skupině, a co ještě rády jiného ve školce dělají. Dozvěděla jsem se, že preferují hru v malých skupinách s ostatními kamarády. Kromě hraní a prohlížení knížek také velmi rády malují a tvoří z papíru. Nejčastěji jde o věci z běžného života nebo postavy z oblíbených pohádek.

Když jsem si začala všimnout, že děti jsou unavené, a již je hraní tolik nebaví, požádala jsem je, jestli by mohly hračky uklidit a přesunout se na elipsu. Na elipse jsme si společně shrnuli, co jsme dělali a také to, jaká hračka je ve školce jejich favoritem.

Před tím, než jsem se s dětmi rozloučila, jsem jim sdělila překvapení, na které tak dlouho čekaly. Děti mi dokonce sdělily, že nad překvapením i během programu hodně přemýšlely. Velmi okrajově jsem je seznámila s tím, že se ještě společně uvidíme a o hračkách si budeme ještě dále povídat. Mnohem více však děti zajímalo, zdali si především zase budeme společně hrát. Odpověděla jsem, že ano, ale že budeme i společně něco nového tvořit, a že se také určitě i něco nového dozví.

Zhodnocení cílů a metodická příprava učitelky:

Cíle	Mým cílem na první hodině bylo se s dětmi nenásilnou formou seznámit. Hra je pro děti přirozená činnost, a právě skrze tu jsem navázala naše prvotní kontakty. Hlavním bodem programu bylo dát dětem prostor pro to, aby mi představily svou třídu, kdy během prohlídky musely respektovat jeden druhého, ať už to bylo v mluvení nebo například v tom, že se nebudou předbíhat, překřikovat a strkat. Cíle byly naplněny dle mého očekávání.
Příprava	Příprava na tuto hodinu nebyla nijak zásadní a detailně plánovaná. Musela jsem počítat s tím, že budu muset reagovat na skupinu

	a vzniklé situace ve třídě. Drželi jsme se hlavních bodů a program plynul velmi pozvolna a poklidně.
Materiál	Jako pomůcky a materiál byly využity hračky, které mají děti ve třídě a jsou s nimi v každodenním kontaktu. Balon jsem využila pro hru, kterou děti neznaly a patří do kategorie seznamovací hry.
Zadávání instrukcí a průběh vedení	S třídou jsem teprve ve fázi seznamování, proto jsem zvolila střední cestu ve formě komunikace. Děti mě neznaly, a tak hrou a tím, že přijde někdo nový, upoutá jejich pozornost, nebyl problém s dalším vedením programu.
Práce s motivací a pomůcky	Motivace byla v možnostech prostoru, který byl dětem dán, a v aktivitě, kterou se hra prolínala. Seznamovací hrou jsem navodila uvolněnou atmosféru a následující aktivity již speciální motivaci nepotřebovaly. Jako pomůcky byly využity hračky ve třídě.
Časová dotace a vhodnost zařazení	Čas byl dostačující pro úvodní setkání. Hra, která potřebovala cílenou pozornost, byla umístěna na začátek, a volná hra završovala dnešní setkání. Bylo proto jednoduché ji směřovat ke konci.
Počet dětí	Úvodní hodiny se účastnilo deset dětí. Předškolních dětí má být dvanáct. Dvě chybějící děti jsem tedy nepoznala, a tak pokud již nebudou nemocné, setkáme se příště. Program je koncipovaný tak, aby při nepřítomnosti mohly děti dále pokračovat.
Zpětná vazba	Úvodní seznámení a hodina s dětmi probíhala v přátelské a klidné atmosféře. Děti jsem během hodiny alespoň částečně poznala a udělala si přehled o tom, jak jako skupina fungují a jaké hračky ve školce preferují.

Zhodnocení cílů vzhledem k dětem:

Aktivizace	Děti si vyzkoušely role průvodců třídou a během této aktivity se seznámily se mnou. K žádné z částí programu je nebylo třeba vybízet, ani nějak měnit jednotlivé kroky v programu.
Spolupráce	Děti spolupracovaly a vzájemně se respektovaly především v ukázce školky, kdy se nepředbíhaly, nestrkaly, ani si nijak více neskákaly do řeči. Během volné hry si hračky půjčovaly a hru vzájemně doplňovaly.

Práce s materiály	Práce s hrou v úvodní části byla chvílemi náročná, vzhledem k nedostatečné dovednosti některých dětí chytit míč po přihrávce od kamaráda. Tento problém jsme vyřešili stísnějším kroužkem, aby se balon nekutálel mimo kroužek.
Časová náročnost	Časová náročnost byla vhodně připravená. Děti neztrácely pozornost, a pro volnou hru byl dostatečný čas.
Obtížnost	Kromě občasného problému s chycením míče u některých dětí se žádný další problém během programu nevyskytl.
Přínos	Děti si zkusily představit školku z jejich pohledu a ukázaly mi i jejich nejoblíbenější hračky. Protrénovaly paměť jmen svých kamarádů a přijaly nového člověka mezi sebe.

Metodické poznámky:

1.	Při hře s míčem udělat menší kolečko
2.	Klást větší důraz na vystřídání role průvodce

9.2 Lekce 2 – Moje nejoblíbenější hračka

REALIZACE PROGRAMU		
Téma	Moje nejoblíbenější hračka	
Lekce	2	
Cíl	hodiny	ztvárnit vysněnou hračku kresbou
	vzdělávací	propojení představy a reality při kresbě
	výchovný	když jeden mluví, ostatní poslouchají
Forma	skupinová, individuální	
Místo	Třída – elipsa, u stolečků	
Čas	60 minut	
Pomůcky	pastelky, tužky, papíry, plyšová hračka	
Motivace	nejoblíbenější hračka učitele, pohádka „ <i>O upovídáných hračkách</i> “, kresba vysněné hračky	

Realizace:

Do třídy jsem přišla v době, kdy dětem končila hlavní činnost na elipse na téma Popelka. Můj příchod je hned upoutal. Děti věděly o programu, který jsem jim okrajově nastínila minulý týden. Díky tomu hned zpozorněly a posadily si mě mezi sebe na okraj elipsy.

Paní učitelka dětem poděkovala za hodinu, která proběhla a za jejich spolupráci. Následně předala slovo mě a odešla s mladšími dětmi ven. Ve třídě mi zůstaly tedy pouze děti předškolní, které by již měly zvládnout náročnější činnosti.

Děti jsem přivítala a představila jsem se jim vzhledem k tomu, že jsem viděla některé nové děti. Velmi okrajově jsem jim řekla, co nás společně čeká a zeptala jsem se jich na otázku, zda mají rády hračky. Odpověď byla předem již jasná, ale bylo třeba děti pomalu začleňovat do programu. Jednomyslně zaznělo hlasité ano. Představila jsem tedy skupině plyšovou hračku, kterou jsem představila jako věc, se kterou si mohu hrát, je mým kamarádem, kterému můžu vše říct, když je mi smutno a zároveň je mým velkým talismanem.

Následně jsem poslala do kola moji plyšovou hračku a poprosila je, aby vždy když budou mít hračku oni, se mi představily a řekly, jaká je jejich oblíbená hračka, zároveň jsem poprosila ostatní, aby hezky poslouchali, a když jejich kamarád mluví, a aby mu do toho nijak nezasahovali.

Hračka kolovala po elipse a odpovědi dětí byly různé. Šlo například o lego, mořskou pannu, princezny, různé postavičky z animovaných pohádek nebo zvířata. Děti spolupracovaly velmi dobře, ale bylo vidět, že mi toho chtějí sdělit mnohem více. Chvillemi jsem je musela tišit a žádat o klid pro ostatní.

Bylo vidět, že vzhledem k náročné aktivitě, kterou měly před tou mou, už začínají ztrácet pozornost. Další část programu byla více odpočinková, proto jsem dětem řekla, že si mohou lehnout, zavřít oči a poslouchat pohádku, která je „*O upovídáných hračkách*“⁵. Tato pohádka má děti motivovat, probudit fantazii a zároveň zklidnit. Děti pozorně poslouchaly a bylo vidět, že je pohádka zaujala. Pohádka končí otázkami: „*A co vaše hračky? Také si povídají?*“ Tyto otázky děti zaujaly a hned se o nich začalo hlasitě diskutovat. V dětech to probudilo velký zájem a na mou otázku, jestli by svým hračkám

⁵ Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/webik/pohadky/zprava/o-upovidanych-hrackach--1106867> [cit. 15.04.2018]

chtěly vyrobit kamaráda, byla jednohlasná odpověď, ano. Zeptala jsem se dětí, zda by si chtěly vyrobit hračku takovou, jakou si přejí, a kterou nikdo jiný nemá? Takou, která bude pouze jimi vymyšlená. Místo odpovědi mezi sebou děti začaly diskutovat a debatovat, jak by to udělaly a co by vyrobily. Zároveň ve třídě vznikaly obavy, že sami hračku vyrobit nedokáží.

Přesunuli jsme se tedy společně ke stolečkům, kde si děti připravily pastelky a papíry. Děti s plným nasazením začaly malovat své hračky a povídat si s kamarády o tom, jak to udělají. Stalo se, že někdo nevěděl, jak by měl svou představu ztvárnit a jak se co vlastně kreslí. Uklidnila jsem je, že jejich obrázky nemusí být úplně podle skutečnosti, ale že jde o to, jak by to chtěli oni, že ptáček nemusí ptáčka připomínat, pokud to tak oni sami chtějí. Tato informace je uklidnila a společně si pak pomáhali a představovali obrázky, které tvořili, aby ostatní věděli, co to je.

Doposud všechny děti pracovaly vzorně a bez problémů, ale při kreslení se jeden chlapeček rozhodl, že tuto činnost dělat nebude a hledal podněty všude jinde, jen ne ve své fantazii. Neustále říkal, že obrázek nakreslí doma, hledal materiál a pomůcky ve výtvarných boxech a narušoval tak pozornost ostatních. V mém programu uplatňuji dobrovolnost práce dětí, a proto jsem ho nenutila. Snažila jsem se ho motivovat různými otázkami a vzájemnou konverzací. Dokázal mi o své představě dlouze vyprávět, ale na papír ji skoro přenést nedokázal.

Během kreslení jsem děti postupně obcházela a povídala si s nimi o jejich představách a obrázcích. Někdo byl s obrázky hotov dříve, a tak jsem je požádala, aby se přesunul k elipse, kde si za chvíli budeme o obrázcích povídat. Počkala jsem, než ostatní své obrázky dokončí a po uklizení pracovních míst jsme se přemístili na elipsu již všichni. Když se děti posadily na elipsu, ukazovala jsem jim postupně obrázky jejich kamarádu a společně jsme si o nich povídali. Bylo zajímavé sledovat, jak se skupina navzájem podporuje a motivuje k další práci. Vzhledem k tomu, že si děti své obrázky podepsaly, jejich hračky jsme pak po nich společně také pojmenovali. Dětem se to velmi líbilo a podpořilo se tak vyrobit nejen individuální hračku, ale i to, že patří vždy k jednotlivému dítěti a jmenují se stejně jako její výrobce.

Dětem jsem v závěru poděkovala za krásné obrázky a za jejich vzornou práci. Zeptala jsem se jich, jak se jim dnešní program líbil, a jestli by v něm chtěly pokračovat dál. Nadšeně odpovídaly, že se jim program líbil moc a jestli přijdu už zítra, abychom

mohli pokračovat ve výrobě. Informovala jsem je, že za nimi přijdu zase za týden, protože musím sehnat potřebný materiál a vymyslet jaké hračky budeme dělat vzhledem k jejich návrhu.

Zhodnocení cílů a metodické přípravy učitelky:

Cíle	Mým cílem na druhé hodině bylo ztvárnit vysněnou hračku kresbou. Kresba dětí je prioritní věc, kterou budeme potřebovat během celého následujícího programu. Děti při kresbě rozvíjely svou představivost a fantazii a zároveň respektovaly své spolužáky při tom, když mluví, nebo když potřebují prostor při kresbě. Celý program doprovázela motivace, která vedla k úspěšnému naplnění cílů.
Příprava	Příprava na tuto hodinu byla ta nejdůležitější, šlo o to, aby děti byly dostatečně namotivovány a vtaženy do oblasti hraček. Tato hodina byla stavebním kamenem pro ty následující, proto jsem k její přípravě přistupovala velmi zodpovědně. Příprava pracovního místa a prostředí třídy nebyla nijak náročná a zdlouhavá.
Materiál	Hlavním aktivizujícím materiálem byla pohádka „ <i>O upovídaných hračkách</i> “, která děti velmi zaujala. Pohádku nikdo neznal a bylo vidět, že je zajímavá, jak pohádka dopadne. Velmi podněcující byla moje osobní hračka, kterou všechny děti znaly z animovaných pohádek. Šlo o postavu plyšového Mimoně, který nás bude doprovázet každé povídání v kroužku, jako věc, která značí, že ten, kdo ji drží v ruce, povídá a ostatní poslouchají, a neskáčou do řeči.
Zadávání instrukcí a průběh vedení	Třidu jsem neznala natolik, jako učitelky, které jsou s dětmi v každodenním kontaktu. Měla jsem obavy, abych zvolila správný přístup k dětem, ale i k zadávání úkolů. Myslím si, že jsem přístup zvolila vhodný, vzhledem ke kladným reakcím dětí a jejich výsledkům.
Práce s motivací a pomůcky	Dětem se velmi líbila plyšová hračka a pohádka, při které si mohly odpočinout a pouze poslouchat pohádku, kterou doposud neznaly. S novými pomůckami děti do kontaktu nepřišly, ale s novým úkolem ztvárnění něčeho, co si přejí a nemusí to být reálné, se zhostily dobře.

Časová dotace a vhodnost zařazení	Vhledem k tomu, že jsem skupinu a její dovednosti neznala natolik, zvolila jsem časovou dotaci 60 minut. Skupina pracovala velmi dobře, a proto byl program zrealizován během 45 minut, které byly myslím dostatečné. Zařazení do denního režimu děti bylo rozporuplné, protože před mou aktivitou předcházela dlouhá aktivita celé třídy, která byla náročná na pozornost i čas. Děti tak v různých intervalech chvílemi ztrácely pozornost pro mou činnost a bylo znatelné, že by chtěly spíše pobíhat venku. Skrze motivaci byl program dokončen dobře.
Počet dětí	Dětí bylo celkem 12, což byl předem dohodnutý počet. Pro tento projekt bylo třeba, aby děti byly již zručnější a samostatnější, z tohoto důvodu byla zvolena skupina předškolních dětí. Celkový počet byl zvolen i vzhledem k pouze jednomu dospělému člověku, který v následujících setkáních s dětmi bude sám tvořit.
Zpětná vazba	Nadšení dětí, zájem o činnosti a neustálé podněty a postřehy ze strany dětí, posouvaly program velmi pozitivně kupředu a atmosféra byla velmi příjemná. Dětem se velmi líbila možnost svobody a ztvárnění toho, co chtějí, bez toho, aniž by jim do toho někdo zasahoval, nebo po nich vyžadoval určitý výsledek.

Zhodnocení cílů vzhledem k dětem:

Aktivizace	Děti aktivně a nadšeně odpovídaly na otázky, ke všemu měly mnoho nápadu a témat na diskuzi. Využily veškerou svou fantazii při kresbě vysněné hračky. Skupinu nebylo třeba k reakcím a konverzaci nijak zdlouhavě vybízet.
Spolupráce	Během všech aktivit si děti vzájemně pomáhaly a radily. Při aktivitě kreslení si byly vzájemně velkou oporou a inspirací. Některé děti svou kresbou doplnily kresbu kamaráda a přidaly tak další nápad pro realizaci.
Práce s materiály	Během dnešních aktivit děti nepřišly do styku s novými materiály. Během kreslení se střídaly a půjčovaly si pastelky. S papírem zaházely velmi opatrně, aby nedošlo ke zmuchlání a poničení.

	Během kresby se snažily nepřetahovat a kresbu vytvořit do největšího detailu, který je zrovna napadl.
Časová náročnost	Časové rozvržení bylo dostatečné pro většinu aktivit. Při kreslení byla doba velmi individuální, každý chtěl mít obrázek jinak propracovaný. Některým holčičkám kresba trvala déle, ale byla mnohem detailnější.
Obtížnost	Kromě jednoho chlapečka program zvládly všechny děti bez problému. Úvodní hodina byla vytvořena jako motivace pro další setkání, a činnosti v ní nebyly nijak náročné.
Přínos	Děti si zkusily přenést své myšlenky a představy na papír, aniž by měly reálnou předlohu pro práci. Pokusily se vymyslet hračku takovou, kterou by samy zvládly vyrobit.

Metodické poznámky:

1.	Větší časové rozestupy – nechat děti sdělit více informací (i těch méně podstatných)
2.	Zjištění více informací o dětech, které vyžadují speciální přístup

Fotodokumentace z hodiny:

Obrázek 1 kresba návrhu hračky

Obrázek 2 jednotlivé návrhy dětí

9.3 Lekce 3 – Naše první vyrobená hračka

REALIZACE PROGRAMU		
Téma	Naše první vyrobená hračka	
Lekce	3	
Cíl	hodiny	vyrobiť navrženou hračku
	vzdělávací	pochoptit práci s odlišným materiálem
	výchovný	každá hračka je individuální a hezká
Forma	skupinová, individuální	
Místo	třída – elipsa, u stolečků	
Čas	60 minut	
Pomůcky	nejoblíbenější hračka učitele, nákresy, ponožky, vatelín, bavlnky, nalepovací oči, tavná pistole, nůžky, fix na textil, dekorační prvky (pěnové papíry, třpytivé látky)	
Motivace	obrázky dětí, materiál pro výrobu	

Realizace:

Realizaci třetí lekce jsme přesunuli na dřívější čas, a to o hodinu dříve. Do mateřské školky jsem přišla v době, kdy děti právě končily se svačinou, a měla jsem tak chvíli čas si připravit prostory horní třídy pro skupinu předškoláků.

Po drobných úpravách prostor jsem se přesunula do přízemí, kde jsem vybrala pomůcky pro tvoření a přivítala se s dětmi, které se se mnou vřele vítaly. Velmi mile mě překvapil zájem i těch menších dětí, které mě neznaly a sdělovaly mi, že až za rok budou předškoláci, budou chtít taky se mnou tvořit, a že se moc těší.

S pomocí dětí jsme se i s pomůckami společně přesunuli do horního patra, kde si děti hned všimly připravené náplně, a to speciálního vatelínu. Po odložení pomůcek jsme se přesunuli na elipsu, kde byly rozmístěny chlupaté ponožky, které děti hned zaujaly. V kroužku jsme se ještě jednou přivítali a zrekapitulovali, co jsme dělali minule a co budeme dělat dnes, což děti už věděly a těšili se na to nejvíce. Ponožky děti zaujaly natolik, že jsem položila otázku „*K čemu tady máme ponožky připravené?*“ Do kola putoval plyšák, a každý měl možnost říci, co si myslí. V první polovině kolečka zaznívala věta „*Aby nám nebyla zima na nohy, nebo abychom nebyli nemocní*“. Až v druhé části se děti více zamyslely a uvědomily si, že právě ponožka je věc, ze které hračky vzniknou.

Obrázky dětí z druhé hodiny jsem zjednodušila kresbou do jednoduchých nákresů, jak se z ponožky dá vyrobit to, co si samy navrhly. Návrhy hraček se dětem líbily, ale chtěly si vyrobit i něco jiného, než vymyslely minulý týden. Tuto možnost jsem jim umožnila a navrhla jsem, ať si každý vyrobí, na co má náladu a jak by si to přál, hlavně když to bude dle jejich fantazie a pocitu z toho.

Na dětech bylo velmi vidět, že už už chtějí hračku vyrábět. Společně jsme si tedy rozdělili různé barvy ponožek, tak aby se barva hodila k jejich hračce. Při nákupu ponožek jsem dbala na širokou barevnou škálu pro možnost výběru. Po rozdělení si děti automaticky začaly ponožky zkoušet oblékat na ruce a dělat, že mají maňáska. Využila jsem této chvíle, kdy jsem je poprosila, aby ruku, na které mají ponožku, daly do středu elipsy. Abych předešla hromadnému útěku ke stolečkům, postupně jsem posílala ke stolečkům jednotlivé barvy. Děti se tak ke stolečkům přesunuly ve větším klidu postupně, a ještě jsme procvičili jednotlivé barvy.

U stolečku děti nejvíce zajímala náplň hraček, a to speciální vatelín. Pro děti to byl nový materiál, a protože nevěděly, jak se jmenuje, pojmenovali ho cukrová vata.

Poprosila jsem děti, ať si každý vezme kousek vatelínu do ruky a zkusí jaký je. Je měkký, tvrdý nebo ostrý, byla moje otázka. Děti vatelín v ruce různě žmolaly a říkaly, že je měkký a příjemný.

Následovalo plnění ponožek, kdy děti nevěděly, jak moc mají ponožky naplnit. Děti, které vytvářely berušky, housenky nebo včelky ponožky plnily úplně celé. Děti, které chtěly tvořit chobotnice, plnily ponožku pouze do půlky. Plnění ponožek pro děti bylo velmi zábavné, ale nedokázaly odhadnout naplnění ponožky. Snažila jsem se jim vysvětlit, že ponožka musí být naplněná tak, aby hračky měly dostatečně velká břívka a velké hlavičky.

Ten, kdo měl již ponožku naplněnou, společně s mojí pomocí konce zavázal bavlnkou stejné barvy, jakou si vybral. Tato chvíle byla velmi časově vytížená, protože děti, které již měly ponožku uvázanou, nevydržely čekat na ostatní a začaly s ponožkami zlobit a rušit třídu pod námi. Po uvázání konců u všech hraček jsme se pustili do nalepování očí, ze kterých děti byly nadšené. Koupila jsem velkou sadu nalepovacích koulících očí, které děti mohly na své hračky použít.

Ve chvíli, kdy jsme měli ponožky zavázané a oči nalepené, jsem dětem rozdala fixy na textil a různé dekorace v podobě pěnových papíru nebo třpytivých pavučin tak, aby si z nich mohly vystříhnout a hračky odekorovat. V této chvíli děti moji pomoc již tolik nepotřebovaly, a proto jsem se přesunula k tavné pistoli, kde jsem dětem dolepila dekorace nebo případně oči, které špatně na ponožce držely.

Děti, které měly hotovo, jsem poprosila, aby si uklidily své pracovní místo a přesunuli se na elipsu, kde můžou své hračky seznámit. Tím jsem dopřála potřebný čas dětem, které si chtěly hračku ještě dozdobit a dodělat. Některé děti hračku udělaly k takové dokonalosti a detailu, že nad oči udělaly řasy nebo hračku ozvláštnili jinými detaily.

Když všichni byli hotovi, udělali jsme kroužek na elipse, kde nám každý svou hračku představil. Děti o hračce mluvily s neskutečným nadšením a radostí ze sebe sama, a z toho, že hračku zvládly vyrobit, přestože na druhém setkání tvrdily, že ne. Když jsme si hračku představili, nechala jsem kolovat plyšáka, aby se každé z dětí vyjádřilo k tomu, jak se jim hračka tvořila, a jak se jim s novým materiálem pracovalo. Děti se shodly na tom, že to bylo zajímavé, že je to bavilo a že by je nenapadlo, že by se z ponožek dala hračka vyrobit.

Děti zajímalo, jestli se ještě společně uvidíme, a kdy to bude. Slíbila jsem jim, že se ještě uvidíme dvakrát, a že si společně ještě jednu hračku vyrobíme. Toto sdělení strhlo vášnivou diskuzi o tom, co z ponožky vyrobí příště a co a jak udělají. Musela jsem je utišit a sdělit jim, že příště už z ponožek vyrábět nebudeme, a že zkusíme zase něco jiného. Při focení hraček jsem o hračkách promluvila omylem jako o ponožkách, a hned jsem byla dětmi opravena, „*Nejsou to už ponožky, ale naše hračky*“, říkaly děti. Moje přeroknutí nebylo záměrné, ale bylo krásně vidět, jak se děti s hračkou ztotožnily a považují ji za součást svých hraček a sebe.

Poděkovala jsem dětem za jejich práci, šikovnost a pomoc s úklidem. Poprosila jsem děti, jestli by hračky mohly nechat ve školce a neodnášet je domu. Dětem se tento fakt moc nelíbil, protože si hračku chtěly vzít a mít ji u sebe. Hračka ve školce musela zůstat z důvodu výstavy, která se bude konat poslední setkání. Děti byly zklamané z toho, že si hračku nemohou nechat u sebe, ale společně jsme hračkám udělali postýlku, ve které počkají, než jim příště vyrobíme kamaráda.

Po uložení hraček jsme douklidili místo, kde jsme tvořili a připravili tak prostory pro další aktivity. Roztřídili jsme pomůcky a odnesli je do boxů v dolním patře. Děti se aktivně zapojovaly do úklidu a rovnání pomůcek. Po uklizení patra se přesunuly do šatny, kde jsme se s ostatními dětmi chystali na procházku.

Zhodnocení cílů a metodické přípravy učitelky:

Cíle	Hlavním cílem hodiny bylo vyrobit navrženou hračku a umět v její tvorbě využít pro děti nový materiál. Materiál a nová zkušenost byla velkou motivací, která nenásilnou formou v dětech vzbudila chuť vyrobit a dokončit hračku. Již v první části hodiny děti samy pochopily, že každá hračka je krásná něčím jiným a je originální právě tím, jakou ji děti udělají.
Příprava	Příprava této hodiny byla náročnější na materiál. Bylo třeba nakoupit a sehnat široké spektrum barev, aby děti měly možnost zvolit si tu barvu, která se k jejich hračce hodí. Materiál byl třeba nanosit do horního patra a rozmístit je i tak, aby k němu měly všechny děti přístup a dostatečně na něj viděly. Nejvíce náročná nebyla ani tak

	příprava jako závěrečný úklid, který vzhledem k práci s vatelínem náročným byl.
Materiál	Materiál, který byl využit, děti neznaly a bylo třeba se s ním nejdříve seznámit. Provedli jsme malé hmatové cvičení, kdy každý popsal své pocity z vatelínu. Práce s tímto materiálem nebyla pro děti nijak náročná, pouze v okolí pracovního místa vznikal velký nepořádek. Jako druhý materiál, který děti z běžného života znají, ale nenapadlo by je z něj něco vyrobit, byly právě huňaté ponožky, které byly velkým motivační prvkem.
Zadávání instrukcí a průběh vedení	Při hlavní tvorbě z ponožek chyběl nějaký další pedagogický pracovník, se kterým bych si rozdělila úkoly a organizaci. Organizačně bylo náročné připravovat pomůcky, pomáhat dětem se zavazováním konců ponožek, motivováním a zadáváním dalších úkolů. Děti, které měly již hotovo, začínaly být neklidné a obávala jsem se ztráty motivace. V jiných aktivitách nebyl problém se soustředěním a pochopením instrukcí.
Práce s motivací a pomůcky	Hlavní motivací byly ponožky a vatelín, který byl pro děti nový a zajímavý. Motivace se v dětech držela celý týden již z minulého setkání. Děti se těšily, až budou svůj nákras moci realizovat. Práce je velmi bavila, materiál, dekorační prvky a celková atmosféra ve skupině byla motivační pro celou práci.
Časová dotace a vhodnost zařazení	Časové zařazení bylo vhodnější než předešlý týden. Děti byly po svačině odpočaté, a byly uspokojeny jejich biologické potřeby. Moje činnost nenavazovala na činnosti na soustředění náročné. Program byl tedy vhodněji zařazen, a v realizaci v tento čas tak budeme pokračovat i do budoucna.
Počet dětí	V dnešním programu chybělo jedno dítě, programu se tedy účastnilo jedenáct dětí. Absence nebude mít žádný negativní vliv pro příští tvorbu. Program je koncipován tak, aby se mohly zapojit i ty děti, které se nemohly účastnit.
Zpětná vazba	Při závěrečném kroužku a zhodnocení celého programu děti velmi kladně reagovaly. Byly spokojené se svými hračkami a výsledky. Na zhodnocení práce s materiálem nejčastěji zaznívala odpověď

	„s materiálem se mi pracovalo dobře, bylo to příjemné“. Děti také zjišťovaly, jestli s materiálem budou ještě pracovat i příště. Využití ponožek pro tvorbu hodnotily jako skvělou „srandu“ a věc, která je předním nenapadla.
--	--

Zhodnocení cílů vzhledem k dětem:

Aktivizace	Děti mě mile překvapily jejich přivítáním hned po mém příchodu. Nemusela jsem je volat, ani nijak hledat mezi ostatními dětmi. Samy přišly a chtěly se zapojit do příprav. Mladší děti se snažily se mnou navázat kontakt a informovaly mě, že až vyrostou nebo budou v předškolácích, také budou se chtít se mnou hračku vyrábět.
Spolupráce	Během povídání na elipse, se děti respektovaly a nechaly spolužáka vždy domluvit a dokončit myšlenku. Během práce u stolečku si vzájemně pomáhaly a radily v dalších postupech tvorby. Velmi mě překvapila jejich spolupráce při úklidu a celková snaha se zapojit a pomoci učiteli nejen s úklidem, ale také s přípravou.
Práce s materiály	Děti s materiálem aktivně pracovaly. Nebylo znatelné, že by z práce s ním měly obavy nebo by nevěděly, jak postupovat. Zkoušely, jak materiál bude reagovat například s fixem na textil, a jakou intenzitu musí zvolit, aby se barva přenesla.
Časová náročnost	Celkový čas byl vhodně naplánován a naplněn. Byl dostačující pro tvorbu a zároveň se děti po celou dobu dokázaly soustředit na aktivity. Kromě časového presu při začátcích tvorby a chvilkového čekání dětí na další pokyny bylo vše časově v pořádku.
Obtížnost	S programem žádné z účastněných dětí nemělo problém. Vzhledem k věku dětí, tvorba pro ně nebyla náročná natolik, že by ji nezvládly. Pokud by se pracovalo s mladší věkovou kategorií, bylo by třeba více dospělých lidí a dle uvážení i menší skupina.
Přínos	Největší zážitek měly děti z toho, že dokázaly samy vyrobit hračku, přestože v minulé části programu tvrdily, že toto nedokáží. Domnívám se, že výsledek jejich práce posílil jejich sebevědomí a zkušenost jim zprostředkovala kontakt s novým materiálem, který zkoušely poznávat i skrze přímý, soustředěný hmatový kontakt. Děti

	si vytvořily vztah k nové hračce, kterou si samy vyrobily a vzhledem k práci a určité náročnosti tak bude tento vztah o to hlubší.
--	--

Metodické poznámky:

1.	Zaopatřit dalšího pomocníka
2.	Lépe promyslet práci s vatelínem – nepořádek
3.	Umožnit delší kontakt s vyrobenou hračkou

Fotodokumentace z hodiny:

Obrázek 3 - výroba první hračky

Obrázek 4 - ukázka vyrobených hraček

9.4 Lekce 4 – Jak se chovat k hračkám

REALIZACE PROGRAMU		
Téma	Jak se chovat k hračkám	
Lekce	4	
Cíl	hodiny	vytvořit hračku z nepotřebného materiálu
	vzdělávací	ekologické využívání materiálu
	výchovný	správné chování k hračkám
Forma	skupinová, individuální	
Místo	třída – elipsa, u stolečků	
Čas	45 minut	
Pomůcky	knížku s pohádkou, nejoblíbenější hračku učitele, pastelky, nůžky, předlohu, natištěné postavičky	
Motivace	pohádka „O panence“, vyrobená hračka z minulé lekce, ukázka hračky, kterou si vyrobíme, ukázka staré hračky	

Realizace:

Poslední tvořící hodina začala velmi příjemně. Již po příchodu jsem ucítila vůni Vánoc a perníčku, které děti pekly ve vedlejší třídě. Třída byla v horním patře, kde právě probíhal program. Děti mě hned přivítaly a vesele křičely, že už se těší, až něco vytvoří. Po ukončení programu se přesunuly do přízemí, kde se nasvačily. Školka měla právě před besídkou, tudíž trénují v každé volné chvíli.

Počkala jsem, než paní učitelka s dětmi dodělá připravenou činnost na elipse a následně jsem se s předškoláky přemístila zpět nahoru, kde jsme se posadili na elipsu a společně přivítali. Děti se těšily na výrobu nové hračky a zajímaly se, jestli mohou vidět hračku z ponožky.

Společně jsme si pověděli, co jsme dělali minule a to, co nás dnes čeká. Po kroužku jsem poslala hračku, a zeptala jsem se, jestli děti mají doma nějakou starou hračku, a jak si s ní hrají, případně jak se k ní chovají. Plyšák koloval kruhem, a každý povídal o svých hračkách. Některé děti své staré hračky vystavují na poličku, aby se jim už nic nestalo, jiné děti říkaly, že hračka s nimi vyrostla a je součástí nich. Když doputoval plyšák zpátky ke mně, řekla jsem dětem, že i tento plyšák je už trochu starý. Děti odporovaly, že je to plyšák mimoně, který je z poměrně nové pohádky. Vysvětlila jsem dětem, že stáří vnímáme každý jinak, a na této hračce je už vidět, že si s ní děti hrály. Jenom za dobu, co je součástí tohoto programu se utrhly plyšákovi kšandy a je ušpiněný. Děti toto povídání zaujalo a bylo vidět, že nad tím přemýšlí.

Abych děti uvolnila, dovolila jsem jim položit se nebo se posadit, tak jak je jim nejpříjemnější. Ukázala jsem dětem starou knížku „*O pejskovi a kočičce*“ a nalistovala kapitolu, „*Jak našli panenku, která tak tenče plakala*“. Některé děti pohádku znaly, některé ne, a proto jsem se rozhodla proložit četbu vyprávěním a tím ji trochu zkrátit. Děti pozorně poslouchaly a někdy mě i doplňovaly. Nad krásnými ilustracemi jsme se vždy pozastavili a popisovali si, jaké hračky například pejsek s kočičkou našli. Bylo vidět, že děti mají ke knížkám vřelý vztah a rádi pohádky poslouchají.

Po dočtení pohádky se rozvířila vášnivá debata o tom, jaké hračky kde kdo viděl pohozené. Ptala jsem se dětí, jestli doma mají hodně hraček a jestli si se všemi hrají. Nezazněla ani jedna odpověď, že by děti měly hraček málo. Jedna holčička to shrnula do věty, že má hraček tolik, že ani neví, kdy si s nimi má hrát. Podobných odpovědí bylo hodně. Moje další otázka byla, jestli nějakou hračku děti někdy ztratily. Každý odpověděl,

že ano. Většinou šlo o kostičky lega, nebo jiné drobnosti. Většina dětí se přiznala, že hračku doma vždy někam dají a pak ji nemohou najít. Na to navazovalo další téma, a to jestli se k hračkám chovají hezky, a vědí jak. Děti dávaly příklady, jak se k hračkách chovají a jak se o ně starají. Většina odpovědí byla kladná.

Děti jsem pak seznámila s tím, co vyrobíme dnes. Minulou lekci jsme vyráběli z textilu a dnes budeme vyrábět z papíru. Ukázala jsem jim šablony, ze kterých vzniknou tak zvaní prstáčci. Jsou to papírové loutky na prsty. Vysvětlila jsem dětem, že takovouto hračku si mohou vyrobit i například z nepotřebných novin, kartonu nebo papíru. Velmi je to zaujalo a zjišťovaly, jak mohou tvořit z těchto materiálů. Ve zkratce jsem děti seznámila s tříděním papíru a využití některých věcí vícekrát po sobě. Dala jsem jim příklad, že když jim maminka koupí nové boty a krabici chce vyhodit, mohou si ji vzít a něco z ní vyrobit, protože je tvrdá a zvládnou z ní něco vystříhnout.

Po dokončení povídání a zodpovězení všech otázek, které děti měly, jsme se přesunuli ke stolečkům, kde jsme si připravili pastelky a nůžky. Děti si vybraly předlohy a postavičky, které chtěly dělat. Nejprve všichni postavičky vybarvili. Někdo dle své fantazie, někdo dle reality. Následovalo stříhání a vystřihování průstřihů na prsty. Stříhání nedělalo dětem problém, ale vystřihnutí malých průstřihů na prsty již bylo trochu náročnější. Některé děti vystřihávání zvládly, jiné potřebovaly pomoc. Jedna holčička dokonce ustříhla své kočce ocásek a byla pak z toho velmi zklamaná. Ujistila jsem ji, že to nevadí, že má kočka ocásek schovaný za zády, ale moc to nepomohlo. Společně jsme tedy ocásek přilepily lepicí páskou.

Děti, které měly své postavičky hotové, si uklidily svá pracovní místa a mohly si jít s maňásky hrát divadlo. Touto aktivitou se zabavily a dětem, které ještě tvořily, zbyl dostatek času na dokončení. Po douklizení pracovních míst a pomůcek jsme se všichni přesunuli na elipsu, kde jsme představili hračky ostatním. Děti stále chtěly trénovat divadlo a vzít si hračky z ponožek už k sobě.

Před plány pro další lekci jsme zhodnotili dnešní hodinu a pověděli si, jak se nám dnes pracovalo. V kroužku jsem poslala plyšáka a zeptala jsem se, jak se jim pracovalo s papírem a jestli je více bavilo pracovat s textilem nebo s dnešním materiálem. Dětem se líbilo oboje tvoření, ale s ponožkou je bavilo pracovat víc, protože to bylo pro ně něco nového. Jeden chlapec mi dokonce řekl, že vyrábění vlastně vůbec nemá rád, ale že ho až teď asi konečně začalo bavit a dostal chuť něco tvořit. To pro mě bylo velmi potěšující,

obzvlášť když jsem viděla, jak jsou děti celkově nadšené ze svých výrobků. Během komunikativního kruhu si ale dnes děti mezi sebou začaly plyšáka ošklivě házet a bouchat s ním, a tak jsem poukázala v této chvíli na to, že toto není správné chování k hračce, obzvlášť když není jejich, o to více, když jsme na začátku hodiny věnovali čas tomu, jak se k hračce chovat.

Děti stále zajímalo, co bude s jejich hračkami, a tak jsem jim představila plán pro poslední společnou lekci, kdy už nebudeme tvořit, ale budeme si s hračkami hrát a připravíme z nich výstavu pro naše mladší kamarády. Děti plán nadchnul a hned začaly navrhopvat, že by chtěly s novými hračkami zahrát také divadlo. Tomuto nápadu jsem se nebránila.

Společně jsme se rozloučili a řekli si, že se uvidíme naposledy zítra, kdy naše hračky ukážeme a představíme je na výstavě, na které bude pro kamarády také divadlo. Odvedla jsem děti do přízemní třídy, kde nadšeně povídaly ostatním o tom, co dnes dělaly, a co se zítra bude dít, což mělo být překvapení, o kterém jsem je zapoměla informovat, aby to neříkaly. Bylo ale znatelné, že se všichni těší.

Zhodnocení cílů a metodické přípravy učitelky:

Cíle	Děti již při povídání na elipse a později při čtení pohádky velmi záhy reflektovaly, jak se k hračkám chovat. Během vzájemně konverzace a při poslouchání příběhu svých spolužáků porozuměly, že hraček, kterých máme kolem sebe je hodně, a je třeba si jich vážit a není správné je někde zapomínat nebo se k nim ošklivě chovat. Děti si později po krátkém povídání o ekologii vytvořily hračku, kdy při její výrobě procvičily jemnou motoriku především při činnosti stříhání.
Příprava	Příprava na výrobu druhé hračky byla zdlouhavá především na to ji vymyslet. Můj původní záměr byl vyrobit hračku z vlny. Děti by tak více pochopily využitelnost materiálů vícekrát za sebou skrze příklad na vypáraném svetru. Bohužel zhotovení by bylo časově náročné a vzhledem k počtu dětí a udržení jejich pozornosti rovněž tak. Zvolila jsem proto práci s papírem, která není tolik náročná, a děti ji zvládnou ve větším klidu a pohodě bez obav, že se jim

	výrobek nepodaří. Jsem ráda, že jsem výrobek změnila, děti byly spokojené a výroba je bavila. Atmosféra tak byla velmi uvolněná.
Materiál	Do programu jsem dnes zapojila četbu z knížky. Děti věděly, jak se ke knížce chovat a jak s ní zacházet. Hlavním materiálem byl papír, který děti znají. Vybarvování žádnému z dětí nedělalo problém a následná práce s nůžkami byla velmi dobrá na děti předškolního věku. Stříhání bylo precizní a soustředěné.
Zadávání instrukcí a průběh vedení	Aktivita nebyla nijak těžká, a tak děti již samotné věděly, co bude následovat. Pro případné doplnění informací jsem děti vždy seznámila v krátkosti s činností a bylo to naprosto dostačující. Při četbě pohádky mě děti samy od sebe doplňovaly. Při dnešním programu byly velmi často využívány otázky, kdy se děti z odpovědí svých spolužáků nenásilně učily a přirozeně se nad tématem a problematikou zamyslely.
Práce s motivací a pomůcky	Děti byly snad více namotivované než při předešlém setkání. Těšily se na svou vyrobenou hračku a na to, co nového vyrobí. Prvotní motivací byla pohádka z knížky „ <i>O pejskovi a kočičce</i> “. Pohádka děti namotivovala k následující diskuzi. Jako při každém setkání nás doprovázel motivující plyšák, na kterém jsme poukázali na to, jak vypadá po pár setkáních s dětmi. V návaznosti na to jsme rozvinuli diskuzi na téma, chování k hračkám bez rozdílu stáří. Jako motivační pomůcka také sloužila hračka, kterou jsme již vyrobili, protože stále v dětech zanechala tak silný zážitek, že je motivovala i pro další práci a výrobu.
Časová dotace a vhodnost zařazení	Realizace programu byla dnes posunuta zhruba o půl hodiny z důvodu svačiny dětí a následného vánočního programu na elipse, který s dětmi paní učitelka měla. Tento program navodil atmosféru, která přetrvávala i přes realizaci mého programu. Děti měly uspokojeny biologické potřeby a těšily se na období Vánoc, které mezi děti vnesly zvláštní pohodovou atmosféru. Společná práce byla poklidná a vzhledem k šikovnosti dětí bylo časové zařazení i časová dotace vhodně nastavená na 45 minut.

Počet dětí	Na dnešní výrobě hračky chyběla jedna holčička, ale naopak se účastnil chlapeček, který chyběl minule. Počet dětí se tedy vždy pohybuje kolem 11. Chybějícím dětem se vždy snažím schovávat základní materiál tak, aby si hračku mohly případně do vyrobit doma.
Zpětná vazba	Všechny děti chtěly tvořit a vyrábět novou hračku. Velký zájem byl ve všech odvětvích. Děti ochotně naslouchaly při četbě pohádky, konverzovaly a odpovídaly na nejrůznější témata a otázky. Velký zájem byl především o kontakt s již vyrobenou hračkou a možnost si ji odnést. Velkou zpětnou vazbou pro mě byla reakce jednoho chlapečka, který mi odpověděl, že vyrábění nemá rád, ale že ho asi konečně začalo bavit a dostal chuť něco tvořit. Bylo znatelné, že skrze zážitek a novou zkušenost, která je nenásilná a přirozená postupně zjistil, že to může být i zábava, do které předá kousek ze sebe.

Zhodnocení cílů vzhledem k dětem:

Aktivizace	Program je dobrovolný, ale předškolní děti nemusel do programu nikdo nutit. Můj příchod vždy vyvolá ve třídě velký rozruch, a děti mi hned běží sdělit nové zprávy a ptají se, co budeme dnes dělat. Motivace je drží již od prvních setkání, proto je aktivizace na velké úrovni.
Spolupráce	Děti jsou zvyklé spolupracovat ve všech možných odvětvích. Společně chystají pracovní prostředí a v závěru ho společně i uklízí. Velkou míru spolupráce jsem zaznamenala, když společně začaly vymýšlet divadlo pro spolužáky bez předešlého impulzu.
Práce s materiály	Materiál nebyl pro dnešní vytváření natolik zajímavý jako pro to minulé, přesto práce s papírem děti zaujala, a samy zkoušely své hranice a dovednosti v oblasti vystřihování. Některé děti zkoušely vystřihat i malé otvory na prsty uprostřed hračky.
Časová náročnost	Délka programu byla vzhledem k dětem zvolena přiměřeně a program byl o něco kratší, než předcházející, z důvodu předchozí činnosti na elipse a poslední části realizace následující den.

Obtížnost	Program nebyl nijak náročný vzhledem k délce ani k náplni. Vzhledem k tomu, že hračka, kterou měly děti vyrábět, byla změněna a zjednodušena ji předškolní děti zvládaly až na vystřihování malých koleček výborně. Manipulace s nůžkami při běžném stříhání nebyl pro děti problém.
Přínos	Děti se zamyslely nad problematikou ztracení hraček a nevhodného zacházení s nimi. V rámci komunikačního kruhu se seznámily i s pohledem na problematiku ostatních dětí, která je vedla k zamyšlení. Mohu doufat, že své chování změni a budou správné chování uplatňovat i v jiném prostředí, než je mateřská škola. Děti pochopily, že lze využít běžný materiál vícekrát po sobě a osvojily si základní znalosti z ekologie.

Metodické poznámky:

1.	Navýšit časově program – prostor pro divadlo s novou hračkou
2.	Častěji zmiňovat možnost využití fantazie – výrobek nemusí odpovídat realitě

Fotodokumentace z hodiny:

Obrázek 5 - druhá vyrobená hračka

9.5 Lekce 5 – Malí vystavovatelé

REALIZACE PROGRAMU		
Téma	Malí vystavovatelé	
Lekce	5	
Cíl	hodiny	uspořádat a realizovat výstavu
	vzdělávací	prezentace svého výrobku ostatním
	výchovný	dělení s ostatními o hračky
Forma	skupinová, individuální	
Místo	Třída	
Čas	45 minut	
Pomůcky	vyrobené hračky, divadelní opona, pomůcky k divadlu	
Motivace	vyrobené hračky, pomůcky pro hru divadla	

Realizace:

Dnes jsem mezi děti přišla s programem naposledy. Děti právě dokončovaly trénink na vánoční besídku. Počkala jsem, než přípravy dokončí, abych je nerozptylovala. S dětmi jsem se poté přivítala a společně s předškolními dětmi jsem šla nahoru do patra.

Posadili jsme se do kroužku na elipse, kde jsme se ještě jednou přivítali a pověděli si, co jsme doposud společně zažili. Děti jsem seznámila s tím, co nás dnes čeká. Hračky máme vyrobené dvě a další již vyrábět nebudeme, dnes je čas na to si hračky vzít a ukázat je také ostatním, a to formou výstavy.

S dětmi jsme si objasnili, co to výstava je, a proč se dělá. Seznámila jsem děti s tím, jak to bude zhruba probíhat, a ujistila je, že se nemusí ničeho bát, že jsou to jejich kamarádi, před kterými se nemusí stydět. Poprosila jsem je, zda by byly tak hodné a na konci výstavy své hračky ukázaly a případně půjčily i svým kamarádům.

Následovala příprava výstavy, kdy jsem děti poprosila, ať si dojdou pro židličky a rozmístí je tak, jak by chtěly, aby na výstavě seděly. Děti židle rozmístily vedle sebe a posedali si tak, aby seděly vedle svého kamaráda. Chvillemi kluci, kteří seděli vedle sebe, vyrušovali, ale po upozornění, že ruší ostatní, vždy přestali. Každý si zkusil představit svou vystavovanou hračku a říct, jak se mu tvořila a jak se s materiálem pracovalo. Děti mluvily o hračce velmi pěkně.

Na divadelním představení děti trvaly, a proto jsem ho do přípravy programu zařadila. Děti si udělaly skupinky a začaly si s hračkami ve dvou skupinách hrát. Chvilími jsem měla obavy, že z této hry není možné, aby vzniklo nějaké představení. Střídavě jsem za skupinkami chodila a dělala diváka pro jejich představení, které pomalu začalo vznikat. Snažila jsem dětem dávat podněcující nápady, ale nijak víc jsem jejich zkoušení neusměřňovala.

Po generální zkoušce, jsme připravili prostředí a pozvali ostatní děti na výstavu s překvapením. Děti se usadily s učitelkami před malé vystavovatele a výstava mohla začít. Zahájila jsem výstavu a seznámila diváky s prací, kterou jsme odvedli. Poděkovala jsem předškolním dětem za jejich práci a šikovnost během celého programu. Informovala jsem děti o tom, že na konci výstavy si budou moci hračky půjčit a vyzkoušet, ale že se k nim musí chovat hezky a tak, jak je správné. Předala jsem pak slovo prvním vystavovatelům v řadě.

Děti začaly trochu nervózně, ale záhy velmi pěkně popsaly své hračky a práci na nich. Některé děti mluvily trochu tišeji, a tak vzhledem k občasnému hluku od ostatních diváků nebyly slyšet. Po představení hraček pak následovalo připravené divadlo, které bylo vymyšleno dvěma skupinami. Jedna skupina měla připravené divadlo hrané, s vyrobenými hračkami a druhá skupina měla připravené divadlo pouze s hračkami. Měla jsem z této části drobné obavy, ale děti zvládly hru skvěle. Druhá skupina byla méně slyšet a během jejich hraní nastal problém v podobě odpadlého oka od jedné z hraček. Holčičky zvládly skvěle improvizovat, a i s tímto problémem hru zvládly poupravit a dohrát.

Po dokončení hry se děti zvedly a šly se kamarádům uklonit. Vyžádaly si potlesk a rozběhly se ke kamarádům ukázat své výrobky. Mladší děti zaujaly více výrobky z ponožek, a chtěly je také, což jsem se pak dozvěděla od předškolních dětí. Po odchodu mladších dětí do šatny jsme s předškoláky společně shrnuli celý program.

Děti dostaly možnost se volně vyjádřit k celému programu dle jejich libosti. Shodly se na tom, že se jim program líbil, a že by něco podobného rády zase zkusily. Nejvíce byly nadšené z hraček z ponožek, protože vzhledem k materiálu více vydržely, a mohly si s ní hrát na více způsobů.

V závěru jsme shrnuli výstavu, která byla vzhledem k nedostatku času na natrénování velmi improvizovaná, ale přesto ji děti zvládly výborně odprezentovat a

zahrát. Naposledy jsem jim poděkovala za spolupráci a rozloučila se s nimi. Dětem, které potřebovaly opravit drobné nedostatky u svých hraček, jako byl třeba odtrhnutý kraj nebo upadlé oči, jsem pomohla s nápravou a po dokončení jsem uklidila prostory a rozloučila se s učitelkami.

Zhodnocení cílů a metodické přípravy učitelky:

Cíle	Děti bez problému zvládly zrealizovat výstavu dle jejich přání. Pro diváky připravily také divadelní představení, které v plánu programu nebylo a představily svůj výrobek slovně a následně i formou představení. Po představení byl prostor pro individuální ukázkou hraček vrstevníků a možnost krátké hry. Domnívám se, že cíle tak byly naplněny, a ještě obohaceny o divadelní představení, skrze které si děti procvičily především improvizaci vzhledem k nedostatku času.
Příprava	Příprava na závěrečnou část programu probíhala společně. Děti si samy zvolily, jak chtějí rozmístit židle a jak si výstavu a představení rozvrhnout. Společně jsme tedy připravili prostor a prostředky. Bylo by vhodné do divadelního představení zakomponovat převleky, ale vzhledem k přípravám na besídku, byla většina kostýmů rozebraná a nebylo by tak široké spektrum výběru. Do celkové struktury programu bylo zahrnuté i dodělání nedostatků a drobného poničení vniklé hraním.
Materiál	Děti využívaly jako materiál hračky, které si sami vyrobily. Učili se v praxi, jak s tímto materiálem zacházet tak, aby se neponičil a byl použit dle záměru. Velmi častým problémem byl výrobek z papíru, který se mnohokrát roztrhl během hraní, protože si děti neuvědomovaly, jeho křehkost.
Zadávání instrukcí a průběh vedení	Základních instrukcí jsem využila při objasňování pojmu výstava a jejích náležitostí. Během celého programu jsem se snažila děti vést a směřovat je k cíli, a to především k výstavě a divadlu. V některých chvílích bylo třeba vedení důraznější a to především, když dětská pozornost nebyla zaměřená na cíl a děti pak roztěkaně běhaly s hračkami po třídě, aniž by se zapojily do příprav s ostatními.

Práce s motivací a pomůcky	Hlavní motivací byla příprava výstavy pro kamarády ze třídy a praktická ukázka vyrobených hraček. Děti byly namotivované a velmi se těšily, až si s hračkou budou moci hrát. Během rozdávání vyrobených hraček si již připravovaly samostatně proslovy o tom, jak se jejich hračka jmenuje a jak si s ní budou hrát. Motivace se tedy kontaktem s hračkou několikanásobně navýšila a vidina možnosti si hračku konečně odnést domů tomu velmi přispěla. S pomůckami potřebnými k divadlu děti pracovaly záměrně už s ohledem na to, že si je sami vybraly a připravily.
Časová dotace a vhodnost zařazení	Program byl připraven na 45 minut vzhledem k vánočním přípravám ve školce. Čas byl naplánovaný pouze na výstavu hraček, ale nebylo v něm počítáno s divadelním představením a tréninkem na něj. První polovina programu byla dle časového plánu, ale v době přípravy divadla času již ubývalo a nebylo ho tak dostatek pro úplné natrénování vystoupení dětmi. Děti svůj výstup zvládly a dokonale improvizovaly, ale troufám si říct, že více času by výsledek ještě o něco povzneslo.
Počet dětí	Celkový počet zúčastněných dětí byl 11. Jedna holčička onemocněla, ale při omluvě maminkou po telefonu žádala, aby ji vyrobenou hračku paní učitelky schovaly do šatny. Na prvním setkání jsme se sešli všichni, na dalších již vždy jedno dítě chybělo, ne však opakovaně. Individuálně jsme proto vyřešili vytvoření hraček a poskytnutí materiálu, proto ani tato situace nebyla problematická.
Zpětná vazba	Děti si skrze hru, se svými novými hračkami natrénovaly představení, které předvedly ostatním divákům. Tato situace pro mě byla velmi stresující vzhledem k obavám, že z hraní představení nevznikne, ale byla jsem velmi překvapena, jak děti přípravu zvládly a v jak velké míře zvládly improvizovat.

Zhodnocení cílů vzhledem k dětem:

Aktivizace	Děti veškeré své úsilí věnovaly do přípravy divadelního představení pro své spolužáky. Během trénování i realizace projevily velké spektrum kreativity, improvizace a aktivity.
Spolupráce	Během příprav děti spolupracovaly v oblasti vymýšlení a respektovaly spolužáky. Při dramatizaci si neskákaly do řeči a dokázaly i během improvizace při drobných problémech být pro druhého oporou.
Práce s materiály	Hlavním materiálem pro děti byly jejich vyrobené hračky, které byly velmi motivační a podněcující. S hračkou z papíru chvílemi zacházeli neopatrně a došlo tak občas k jejímu poničení, které jsme pak v závěru hodiny opravili.
Časová náročnost	Program byl přizpůsoben situaci, která ve školce aktuálně je. Jedná se o přípravy na vánoční besídku. Program musel být drobně zkrácen vzhledem k časovému nátlaku. Děti však veškeré aktivity zvládly a zkrácený čas by byl jinak využit pro větší trénink představení.
Obtížnost	Děti měly představit svou hračku a sdělit, jak se jim pracovalo. I přes drobnou nervozitu všechny děti tento úkol zvládly. Divadelní představení, na kterém skupina trvala, bylo vhodně do programu zařazeno a přes chvilkovou improvizaci skvěle zvládnuto.
Přínos	Závěr programu přinutil děti zamyslet se nad celým programem a jeho průběhem. Procvičili si tak paměť a to, že musí respektovat druhého, než domluví. Velkým přínosem pro děti byla nová zkušenost, a to, že dokážou vyrobit hračku sami a jejich kamarádům se líbí.

Metodické poznámky:

1.	více času pro natrénování divadelního představení
2.	využití kostýmu v divadelním představení

Fotodokumentace z hodiny:

Obrázek 6 - závěrečné představení hraček

10. Shrnutí programu

Program byl stavěn na principu dobrovolnosti, a ta se také celým programem prolínala. Děti měly možnost vlastní seberealizace, beztoho, aniž by byly autoritou usměřňovány nebo vedeny jedním konkrétním směrem nebo tématem. Program probíhal bez problémů s optimistickou atmosférou, která se prolínala jednotlivými bloky.

Během programu jsem více poznala děti a přišla na způsob práce s nimi. Každé dítě je jiné a individuální, potřebuje jiný přístup a čas pro práci. Snažila jsem se tyto aspekty respektovat a dětem vytvořit co nejpříjemnější prostředí a podmínky, společně s mojí maximální podporou a oporou pro ně.

S dětmi jsem pracovala na přátelském a otevřeném vztahu, kdy jsem děti vedla ke vzájemné podpoře, pochopení a případné pomoci kamarádovi. Dětem jsem byla vzorem, ale i oporou při jednotlivých úkolech a hrách. Vzájemný respekt a pochopení jsem aplikovala nejen na mezilidské vztahy, ale také na vztahy k okolí, jako je například příroda, zvířata nebo hračky.

Program jsem směřovala dle příprav, které byly prokonzultovány s vedoucí bakalářské práce, ale také s učitelkami dané třídy. Držela jsem se hlavních stanovených bodů a směřovala program k vytyčeným cílům. Brala jsem ale v potaz, že se program může drobně odklonit vzhledem ke věku dětí a velké míře vzájemných konverzací a diskuzí, které v programu jsou.

Pokyny mnou nebyly striktně zadávány, ale logicky vycházely v návaznosti z předchozí aktivity, která děti motivovala k další práci. Děti vždy pochopily jednotlivé kroky programu a snažily se ho plnit s maximálním zaujetím.

Během programu byly naplněny všechny cíle, které byly zpočátku stanoveny.

Shrnutí programu a naplnění cílů:

1. navrhnout a vyrobit vlastní hračku	✓
2. ekologicky využít nepotřebný materiál	✓
3. zrealizovat výstavu	✓
4. respektování druhých	✓
5. pochopení správného chování k hračkám	✓

Naplnování cílů probíhalo nenásilně, skrze jednotlivé aktivity úzce propojené se zážitkem a neustálou motivací. Výše uvedená tabulka znázorňuje, jak se splnění jednotlivých cílů podařilo realizovat.

Návrh a tvorba vlastní hračky jako naplnování polytechnické výchovy byla hlavním cílem celého programu. Děti již od počátku věděly, že se bude jednat o program o hračkách a vzhledem k tomu, že je hračky obklopují dnes a denně, i tak se našlo něco nového, co je z této oblasti zajímalo. Vzniklo několik hraček různého druhu. Hlavními druhy, kterých se mezi dětmi jak při nákresu, tak při tvorbě vyskytovalo nejvíce, byla beruška a včela, chobotnice a housenka. Hračky si děti navrhly samy a v následujícím bloku také samy vyrobily. Výroba byla přizpůsobena věku, a občas za méně podpory, probíhala bez větších problémů. Dětem se velmi líbilo závěrečné zdobení hraček fixami na textil, nalepovacímá očima, ale také další látkou a různými provázky.

Vzniklá hračka odrážela osobnost a povahu každého dítěte. Vždy vznikla nejprve v jejich fantazii, a poté byla každým dítětem vyrobena. Tento fakt děti z počátku nechápaly, jelikož tvrdily, že hračku samy nedokáží vyrobit, že neví, jak by měla vypadat nebo jak vzniká, ale tyto pochyby jsme pak postupem času úspěšně odbourali.

Vzhledem k tomu, že si děti vyzkoušely celý proces, nabízela se také otázka: Jak se ke svým hračkám samy chovají, když vidí, jak je jejich výroba náročná? S dětmi jsem se během celého programu zaměřovala nejen na pochopení chování k hračkám, ale také k lidem. Bylo to v návaznosti na respektování druhého, ať už šlo o stránku názoru, představy, tvorby, chování nebo třeba jen respektování toho, že zrovna mluví on.

V programu se vyskytoval také prvek ekologie, který byl využit především při výrobě hračky z ponožek, ale i během výroby celkově. Pracovali jsme s odstřížky, se zbytky provázku a bavlnek nebo právě s ponožkami, které jsou doma mnohdy poztrácené a nevyužité. Téma ekologie je velmi široké, proto bylo v programu využito okrajově, ale i přesto děti reagovaly na tuto problematiku pozitivně.

Vyvrcholením celého programu, ale také mé práce byla výsledná výstava hraček pro mladší spolužáky. Děti, které hračku tvořily, byly z hraní si s ní tak nadšené, že svým kamarádům chtěly ukázat, jak si s ní hrají právě oni. Vznikl tak od dětí návrh, že ostatním kamarádům zahrají divadlo a myslím, že na to, jak málo času a zkušeností na přípravu děti měly, zvládly celé vystoupení a prezentaci velmi dobře bez větších známek nervozity.

Příprava i realizace pro mě byla velmi rozvíjející a obohacující. Vyzkoušela jsem si tvorbu a realizaci něčeho, co má předat určitou myšlenku malým dětem tak, aby ji využívaly v běžném životě. Program byl připraven s mým nejlepším vědomím a nasazením, přesto se objevily drobné nedostatky, které jsou zpracované v metodických poznámkách, a pro příští realizaci je využiji pro další zlepšení programu.

Po dokončení programu jsem školku navštěvovala vždy během konzultací. Zjišťovala jsem, jaké hračky děti mají, jak se k nim chovají, ale také jestli si zkusily nějakou další novou doma vytvořit. Některé děti se staršími sourozenci něco tvořit zkoušely, jiní doma neměli potřebný materiál.

Zajímala jsem se také o názor z pohledu učitelek třídy Broučků. Mile mě překvapilo, že si všimly drobných změn na chování dětí k hračkám, ale taky na chování mezi sebou. S dětmi jsem absolvovala pět bloků z programu, a i za tak malou dobu nastaly drobné viditelné změny v jejich chování, které mě těší a dávají mi další energii a směr k tomu, aby byl program dle metodických poznámek upraven a realizován i nadále.

Závěr

Hračka byla, je a bude od nepaměti součástí našich životů. Dříve byla hračka hlavně prostředkem určeným k zábavě a pro potěšení. Dnes je však odvětví hraček především ekonomickým businessem, kdy je opomíjen její původní záměr. Hračka by měla dítěti přinášet potěšení, nový poznatek nebo rozvoj, avšak právě toto je v současnosti spíše upozaděno.

Právě předškolní období je nejčastěji věkem hry, a proto jsem se na něj zaměřila. S rozvojem společnosti a rychlostí jakou se vyvíjí, stoupají nejen nároky na každého jedince a rychlost jakou se dokáže učit, ale také i na čas, který je každý hračce a hraní ochoten věnovat, a tak se stává, že raději v rámci klidu je hraní nahrazováno moderními elektronickými hračkami.

Již při výběru tématu jsem měla jasný záměr. Chtěla jsem dát dětem možnost projevit se, a svou kreativitou moci ztvárnit něco, co si přejí oni, beztoho, aniž by jim do toho někdo zasahoval, nebo výrazně určoval směr. Po několika dnech přemýšlení a pozorování okolí vznikla myšlenka a nápad vyrobit a navrhnout hračku dítětem, tak jak si ji přeje, a to se stalo hlavním cílem celé práce.

K tomu, aby mohl vzniknout program, který opravdu dětem dá tuto možnost, a zároveň jim předá nějakou myšlenku, bylo třeba nastudovat a zpracovat teoretickou stránku. Především definovat pojem hračka a její vztah s hrou, se kterou jde ruku v ruce. Historické hledisko samozřejmě nesmí být opomenuto z důvodu kořenů, které na sebe neustále navazují a berou si od sebe inspiraci. V práci se možná někdy může zdát, že se příliš odkláním od hlavního tématu hračky spíše ke hře, ale i v literatuře a zdrojích jsou tyto dvě věci ve velké míře zmiňovány společně a patří k sobě. I z důvodu zlatého věku hry v předškolním období je hře věnována velká pozornost.

Většina dětí tráví více jak polovinu svého dne hrou, kdy je právě hračka prostředkem a stěžejní věcí pro hru. Každý na využívání hraček a hry pohlíží odlišně, čehož si můžeme povšimnout v kapitole o vybraných pedagogích, kteří se hračkou a hrou zabývali.

Vzhledem k cíli mé práce je jasné, na jakou stranu se přikláním a jaké stanovisko zastávám já. Doba ve velké míře udává obraz výběhové hračky, kterou každé dítě musí mít. Snažím se s dětmi o tomto diskutovat a zjišťovat, jestli hračku chtějí vlastnit jen

z důvodu, že ji má také jejich kamarád, nebo je to opravdu něco co si přejí a bude to pro jejich volný čas něco přinášet.

Touto prací jsem tak chtěla udělat jeden malý krok k tomu, aby se nad tím zamyslelo mé okolí, a určitě budu chtít tímto směrem směřovat i své vlastní děti.

Praktická část se zaměřuje již přímo na samotný program, kterému předcházelo seznámení se skupinou a dohodnutí podmínek v mateřské škole. Program jsem tvořila s tím nejlepším záměrem a snažila se ho směřovat určitým směrem vzhledem k předem vyhraněnému cíli. Čerpala jsem z nastudované literatury a z informací získaných od učitelek.

Během celého programu byl kladen důraz na dobrovolnost, rozvoj, tvořivost dětí, ale také využitelnost programu do budoucna pro další realizátory. Do programu byl okrajově vložen prvek ekologie, kdy děti vyrobily hračku z recyklovatelného materiálu. Ekologická myšlenka, ale byla využívána i z mé pozice, například během práce s odštířky.

Program považuji za úspěšný vzhledem k naplnění stanovených cílů a výrobků, které jsou fyzickým ukazatelem úspěšně zrealizovaného programu. Program byl realizován během jednoho měsíce s prvky ekologického zaměření, ale především s naprostým důrazem na dětskou individualitu a s respektem jejich vlastní fantazie a představ.

Závěrem bych ráda řekla, že je velmi důležité nejt jen za svým cílem, ale především naslouchat dětem, které se snaží projevit a vyjádřit svá přání a sny různými způsoby, přestože je dospělí občas nechápou nebo nevnímají. Skvělým příkladem bylo spontánní divadelní představení, které děti dobrovolně zrealizovaly během závěrečné výstavy. Děti tak svobodně vyjádřily své pocity, které z hračky měly a ukázaly svým vrstevníkům, jak jsou rády, že ji mají a že si přejí, aby i ony dostaly možnost si ji vyrobit. Plnit si své sny je důležité po celý život, stejně tak jako využívat svou fantazii, ať už se jedná o výrobu dětské hračky nebo cokoli jiného.

Seznam použité literatury

1. BENEŠ, Zdeněk, Daniel DRAHANSKÝ, Jana HAKOVÁ, Milan HANUŠ, Miroslav HANUŠ, Radek HANUŠ, Aleš POKORNÝ a Karel ŠTĚPÁNEK. Instruktorový slabikář: metodická příručka pro všechny, kdo organizují kurzy zážitkové pedagogiky. Třetí, doplněné vydání. Praha: [Nadační fond Gymnasion], 2016. Gymnasion. ISBN 978-80-270-0476-8.
2. ČAPEK, Josef. Povídaní o pejskovi a kočičce: jak spolu hospodařili a ještě o všelijakých jiných věcech. Praha: Fr. Borový, 1946.
3. ČINČERA, Jan. Práce s hrou: pro profesionály. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1974-0.
4. ELMANOVÁ, Olga. 1964. Dítě a hračka. s. 10, 79, 20 – 21
5. HELUS, Z. (2004): Dítě v osobnostním pojetí. Portál, Praha.
6. HOLÉCYOVÁ, Oľga, Jana BERDYCHOVÁ a Ľuboslava KLINDOVÁ. Hry v mateřské škole. 2. vyd., 1. vyd. v SPN. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1961. Na pomoc učitelí.
7. HONSNEJMANOVÁ, I., 2015. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání Bílého králíka. 2. vyd. Žizníkov: MŠ U Bílého králíka.
8. JIRÁSEK, Jaroslav, Eva VANČUROVÁ a Miluše HAVLÍNOVÁ. Hrajeme si doopravdy. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1990, 114 s. Rodinný kruh. ISBN 80-201-0018-0.
9. KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. Dějiny pedagogiky. Praha: Grada, 2008, 224 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2429-4.
10. KIRCHNER, Jiří. Psychologie prožitku a dobrodružství: pro pedagogiku a psychoterapii. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2562-5.
11. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.
12. LEŠTINA, Vladimír. Výtvarné práce s materiály, tvorba hraček, loutkářství. Praha: SPN, 1978. Učební texty vysokých škol.
13. MIŠURCOVÁ, Věra, Viktor FIXL a Jiří FIŠER. Hra a hračka v životě dítěte. 1. vyd. Praha: SPN, 1980. Knihy pro rodiče.
14. NÁDVORNÍKOVÁ, Hana (ed.). Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí: dítě a jeho psychika – poznávací schopnosti a funkce. Praha: Raabe, c2014. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-163-2.

15. NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. Polytechnické činnosti v předškolním vzdělávání. 1. vydání. Praha: Raabe, 2015. ISBN 978-80-7496-194-6.
16. OPRAVILOVÁ, Eva. Předškolní pedagogika. Praha: Grada, 2016, 220 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5107-8.
17. PIAGET, Jean a Bärbel INHELDER. Psychologie dítěte. Vyd. 6., V této edici 1. Přeložil Eva VYSKOČILOVÁ. Praha: Portál, 2014. Klasici. ISBN 978-80-262-0691-0.
18. PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.
19. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
20. RÝDL, Karel. Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori: učební pomůcka pro veřejnost. Praha: Public History, 1999. ISBN 80-902193-7-3.
21. ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
22. STODŮLKOVÁ, Eva a Eliška ZAPLETALOVÁ. Pedagogika pro střední školy. Beroun: Machart, 2011. ISBN 978-80-87517-22-2.
23. SVOBODOVÁ, Eva. Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.
24. VÁCLAVÍK, Vladimír. Cesta ke svobodné škole: (přednášky ze srovnávací pedagogiky). Hradec Králové: Gaudeamus, 1995. ISBN 80-7041-229-1.
25. VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
26. ZELINKOVÁ, Olga. Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-7178-071-5.B

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Pohádka O upovídaných hračkách

Autor: Kateřina Rathouská (krs)

Malá Nina měla svůj pokojíček moc ráda. Byl v něm barevný nábytek, polička s pohádkovými knihami a pod ní v koši bydlely hračky.

Občas v noci, když už holčička dávno spala, se probouzely, začaly se hýbat a taky mluvit. Vedly spolu i velmi dlouhé rozhovory. Hadrová panenka Kája se protáhla, zívla, a pak se otočila k plyšovému králíkovi Jardovi s červenobílými pruhovanými ušima.

“Vstávej,” zatřásla s ním.

“Nech mě spát,” zamumlal Jarda a otočil se na bok.

“Nenechám,” trvala na svém Kája, “musím ti toho spoustu povědět. Dnes jsem byla s Ninou na chatě, to ti byla legrace. Ukázala mi šišku, heč.”

Králík si protřel oči. “Šiška, to je toho. Mě před týdnem vzala na procházku a v obchodě jsme si prohlíželi jogurt, chleba a sušenky.”

“Jídlo můžeme vidět doma, třeba v lednici, ale šišku ne,” pokračovala panenka.

“Jestlipak víš, že šišky rostou na stromech.”

“Ted’ už ano a dej mi prosím konečně pokoj,” bručel rozespale králík.

Z protější strany se zatím ozval chlupatý medvěd Téda. “Já vám tak závidím. Ven jsem se nedostal ani nepamatuju. Naposled asi před rokem. To mě jednou Ninuška odvezla na návštěvu k dědovi, jenže mě tam zapomněla a dědeček mě strčil do šuplíku mezi útržky od zaplacených složenek a staré mince. Strávil jsem tam celý měsíc zavřený a nemohl jsem si ani sednout, jen jsem ležel ve tmě. Když si na to vzpomenu, hrozně mě rozbolí záda a nohy.”

“Co mám říkat já,” uslyšeli všichni tenký hlas, který patřil malému zelenému míčku.

“Nina mě nedávno půjčila jednomu psovi. Zatímco si hrála s dětmi na hřišti, ten

chlupatý čokl mě v parku příšerně olizoval a ožužlával. Ještěže mě nerozkousl na dvě půky!”

“Vidím, že to máte oba těžké,” politovala je Kája. “Naštěstí jsem se narodila jako panna. Mě by žádná holka nikdy zvířeti na hraní nepůjčila.”

Oknem začaly do místnosti pronikat první paprsky.

O chvíli později vešla maminka budit svou dceru. “Ninuško, vstávej, už je den. Snídaně je hotová.” “Mami, dobré ráno. Musím ti vyprávět, co se mi zdálo. Moje hračky mluvily. Kája se líbilo na chatě a míček si stěžoval, že se za ním honila tetina Elsa.”

“To byl určitě hodně zvláštní sen. Pověš mi o něm u stolu, ano?”

A co vaše hračky? Také si povídají? Zkuste jim naslouchat a zjistíte, jak se věci mají.

Příloha č. 2 – Pohádka Jak našli panenku, která tence plakala

Autor: Josef Čapek

Jednou celý den pršelo, všude bylo mokro a studeno a pejsek s kočičkou nemohli ven a neměli co dělat. A tak si povídali.

"Víš, kočičko," řekl pejsek, "my bychom také měli mít nějaké hračky, jako mají děti.

Když takhle prší, měli bychom si aspoň s čím hrát."

"Cožpak já, já ani těch hraček moc nepotřebuji," řekla kočička. "Mně stačí klubíčko nití, ba někdy i jen kousek papíru, když si chci hrát. Ale znám děti, které mají hraček, že ani nevědí, co s nimi, a ani si už pak s nimi nehrají a nechávají je po všech koutech válet."

"Ba," bručel pejsek, "a to není od těch dětí hezké. Vzdyť je to škoda. Ani pak nedávají na ty hračky pozor, mají je špinavé, rozbité a roztrhané až hanba povídat."

"To jsou nepořádné děti," řekla kočička. "Co já ti už viděla zkažených hraček! Takovým dětem, které si svých hraček nedovedou vážít, by se ani žádné neměly dávat. To kdyby pejskové a kočičky měli hračky, jistě že by s nimi zacházeli lépe než takové nepořádné děti."

"To jistě," řekl pejsek. "A špatně by se svými hračkami zacházeli jen nepořádní pejskové a nepořádné kočičky. Také se někdy najdou nepořádní pejskové a nepořádné kočičky, ale těch je málo a od dětí je to horší, protože děti by měly mít lepší rozum než malé kočičky a pejskové."

A tak si pejsek s kočičkou povídali o nepořádných dětech, až z toho usnuli a spali až do rána.

Když se probudili, svítilo už krásně sluníčko a ani trochu už nepršelo.

"Je pěkně," řekli pejsek s kočičkou, "to půjdeme ven." A jak tak chodili venku, tak slyšeli, jak někde něco tence pláče.

"Co to pláče, tak tenounce, není to nějaký ptáček?" řekl pejsek.

"To nebude ptáček, ptáčekové ani nepláčou tak jemně," povídala kočička, "to snad pláče nějaký brouček, že se mu něco stalo."

"Nebo to snad pláče nějaký motýl," řekl pejsek.

"Anebo třeba nějaká zlomená květinka," řekla kočička.

I hledali a hledali a koukali se dokola, odkud to tak tence pláče. A teď viděli, co to plakalo tak jemně a tenounce. Docela v koutě ve vysoké trávě - a ta tráva byla po dešti ještě mokrá - ležela pod kopřivami malá panenka. Někaké dítě tam tu malou panenku

ztratilo nebo pohodilo a panenka tam ležela už několik dní, napršelo tam na ni, až měla šatečky celé mokré, hlavičku měla trochu natlučenou a měla hlad a trochu kašel a bála se tam tak sama.

"Proč tak pláčeš, malá panenko?" ptali se jí pejsek s kočičkou.

A panenka řekla: "Já pláču, protože mně je líto, že mne moje holčička tady tak pohodila, ztratila a zapoměla a že mám hlad a že se mně tu stýská tak samotné."

"Chudáčku, nám je tě také moc líto," řekl pejsek. "Ta holčička, to nebyla tvoje hodná maminka, když tě tu tak mohla pohodit a nechat. To se takovým malým děťátkům, takovým panenkám, jako jsi ty, nemá dělat, protože jsou malinké a nemohou si pomoci." A kočička řekla: "Víš co, nám je tě tak líto, my se tě ujmem a vezmeme tě k nám, když ta tvoje holčička tě nechtěla."

Pejsek a kočička vzali pohozenou panenku a opatrně si ji nesli s sebou domů. Panenka už neplakala a byla ráda, že už se nemusí bát tak sama v mokré trávě a v kopřivách.

"Tak," radovali se pejsek s kočičkou, "teď máme naši panenku, tu jsme si našli, to bude teď naše děťátko!"

Kočička svlékla panenku z mokrých šatečků, vyprala je, jak byly zamazané od hlíny, a dala je na sluníčko usušit, aby zas byly čisté a suché. Pejsek uložil panenku do postýlky, aby se zahřála, a přinesl jí rohlíček a hrneček mléka. Panenka se najedla a pak v postýlce pěkně usnula.

Pejsek s kočičkou chodili po špičkách kolem, aby panenku neprobudili, a těšili se z toho, že teď mají svoje děťátko. A kočička řekla pejskovi: "Něco ti, pejsku, povím: teď, když máme tohle naše děťátko, tak se o ně musíme starat."

"To budeme," řekl pejsek, "a budeme se o ni o mnoho lépe starat než ta její nehodná maminka, než ta nepořádná holčička, co tu panenku tak pohodila! Ta panenka se bude divit a bude se jí to líbit, jak se bude u nás mít dobře. My, panečku, ji nikde takhle nepohodíme!"

"A budeme ji držet pěkně čist'ounkou," řekla kočička. "To víš, my kočičky se pořád myjeme a češeme, to já si už u ní vezmu na starost. Ale oho, pejsku, na něco jsme zapomněli! Vždyť my pro ni nemáme žádné hračky a ona si přece bude chtít s něčím hrát. A kde my pro ni nějaké hračky vezmeme, když žádné nemáme?"

"Hm, to nemáme," řekl pejsek, "s hračkami to bude u nás těžká věc."

"To bude," řekla kočička; "musíme o tom přemýšlet."

Tak o tom pejsek s kočičkou přemýšleli, jak by přišli k nějakým hračkám pro tu panenku. Žádné neměli, udělat hračky, to přece neuměli, to ani děti nedovedou, tak jak by to měli umět pejskové a kočičky, a ukrást potají nějaké hračky dětem, když si děti hrají, to ne, to by náš pejsek a kočička nikdy neudělali!

Pejsek přemýšlel a přemýšlel, až to vymyslel. "Už to mám!" křičel radostně, "už jsem na to přišel!"

"Nekřič tak," šeptala kočička, "vždyť nám probudíš tu naši panenku, to naše děťátko."

"Tak koukej, kočičko, já ti to povím," šeptal pejsek kočičce. "Přece zrovna včera jsme mluvili o tom, co děti mívají hraček, a nedovedou si jich vážit, a co jich poházejí a poztrácejí. A zrovna dneska jsme našli tu pohozenou chudinku, malou panenku. A tak já budu hledat, jestli ještě nenajdu někde nějakou hračku, kterou děti také ztratily nebo pohodily, a tu dáme té naší panence!"

"Tak je to dobře," zaradovala se kočička, "tak jdi a koukej a hledej a snad někde najdeš nějakou pohozenou hračku, kterou bychom dali té naší panence."

Pejsek šel, koukal, do všech koutů vlezl, všecko prošťáral, a to si, děti, ani nedovedete představit, co on tam všechno našel! To vy, děti, ani nevíte, jakých hraček jste už zkazily, poztrácely a pohodily! Vy na to hned zapomenete, ale pejsek je všechny našel. Tady v trávě našel míček, jinde našel ztracené formičky a bábovečky na písek, a našel korálky, barevné kostečky a nějaké nádobíčko, které děti poztrácely, našel pohozená kamínka a židličku do kuchyňky, našel plno obrázků, a jednu pišťalku také našel, a také lžici a lopatku na písek, a našel poztráčené dřevěné domečky a stromečky, a nějaká dřevěná zvířátka taky našel, a našel toho tolik, že to ani unést nemohl.

"Jemine," tak se divil a radoval, "to bude mít ta naše panenka hraček!" Donesl to všechno domů a kočička byla překvapená, co toho je. "Bože, co ty děti toho tak rozházejí a poztrácejí!" spráskla pacičkama a řekla: "To já se také ještě půjdu podívat. To víš, pejsku, já umím proslídit a prosmejčit všecko, kam ani ty nevlezeš. A jistě toho také dost najdu."

Kočička šla, hledala, všechny koutečky prolezla a prosmejčila. A jájeje, děti, co ona toho ještě našla! Co vy těch hraček pohodíte, zapomenete a poztrácíte! Někde v plotě našla kbelíček a jinde pomačkanou kropicí koněvku, v kopřivách našla pohozené kostečky ze stavebnice, v trávníčku našla střevíčky a punčošky ztracené z všelijakých panenek, a našla také jednu knížku s pohádkou a obrázky a kapesníček, a barevné hadříčky našla a nitě, a jinde zas našla vyšíváníčko, ataky našla jehlu kulatou, nepíchavou, a našla jednu

panenečku docela malinkou panence na hraní a míček s peříčky a barevné papírky a házečí kroužek a ještě k tomu nějaké nádobíčko, no, našla vám toho pohozeného a poztráceného, že to ani pobrat nemohla!

Donesla to všechno domů a bylo toho tolik, že si z toho mohla s pejskem udělat krám na prodávání hraček. A to všechno postavili kolem postýlky té pohozené panence. Panenka se probudila a měla velikou radost, když kolem sebe viděla tolik hraček, a moc se jí to u pejska a kočičky líbilo. Hrála si a hrála, hrála si s kočičkou a pejskem se všemi těmi hračkami a bylo jich tolik, že si ani dost se všemi vyhrát nemohla. Pejsek a kočička jí dali jméno Járinka a měli ji moc rádi a ona měla zas moc ráda je; tak se tam u nich dobře měla, že na svou dřívější maminku, na tu nepořádnou holčičku, která jí do kopřiv hodila, ani už nikdy nevzpomněla. A na všechny ty hračky, které jí pejsek s kočičkou našli, dávala pěkně pozor, žádnou z nich nezkazila, žádnou nikde nezapomněla, neztratila ani nepohodila.

A tak to tedy bylo, že ubohá pohozená panenka měla ze všech dětí a panenek na světě nejvíc hraček.